

Fairplay Dergisi

Aralık 2025
Yıl 2, Cilt 2
Sayı 1

<https://fairplaysbd.com>

YAYINCI VE BAŞEDİTÖR/PUBLISHER AND EDITOR INCHIEF
Prof. Dr. Murat ÖZMADEN (Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin, Türkiye)

YAYIN KURULU/ EDITORIAL BOARD
Dr. Murat ÖZMADEN (Artvin Çoruh Üniversitesi)
Dr. Laurentiu-Gabriel TALAGHİR (Dunărea de Jos' University of Galați)
Dr. Stefan KOLIMECHKOV (United Kingdom)
Dr. Adem KAYA (Bowie State University USA)
Dr. Zülbiye KAÇAY (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Dr. Aleksandar RAKOVIĆ (University of Niš)
Dr. Iconomescu Teodora MIHAELA (Dunărea de Jos' University of Galați)
Dr. Özkan IŞIK (Balıkesir Üniversitesi)
Dr. Hasan GÜLER (Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Samet ZENGİN (Trabzon Üniversitesi)
Dr. Dzhanuzakov KANAT (Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi)
Dr. Abdyrakhmanova DZHIPARKUL (Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi)
Dr. Ünal TÜRKÇAPAR (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi)
Dr. Orcan MIZRAK (Atatürk Üniversitesi)
Dr. Engin GEZER (Kafkas Üniversitesi)
Dr. Kadir YAĞIZ (İğdır Üniversitesi)

DANIŞMAKURULU/ BOARD OF EDITORIAL ADVISOR
Dr. Gülşah SEKBAN (Sinop Üniversitesi)
Dr. Gülfem Sezen BALÇIKANLI (Gazi Üniversitesi)
Dr. Ahmet DİNÇ (İğdır Üniversitesi)
Dr. Hamdi Alper GÜNGÖRMÜŞ (Alanya Üniversitesi)

YABANCI DİL EDİTÖRÜ/ FOREIGN LANGUAGE EDITOR
Dr. Kadir YAĞIZ (İğdır Üniversitesi)

MİZANPAJ EDİTÖRÜ
Dr. Gülhan Erdem SUBAK (İğdır Üniversitesi)

İLETİŞİM/CORRESPONDENCE ADDRESS
<https://fairplaysbd.com>
e-mail: editor@fairplaysbd.com

BU SAYININ YAYIN TARİHİ
31.12.2025

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

(Araştırma Makaleleri/Research Articles)

Çağatay DERECİ, Ebru DERECİ, Fetullah KAŞKA, Gökhan KURT

Üniversite Öğrencilerinin Spor Etkinliklerine Katılım Düzeylerinin Akademik Motivasyona Etkisinde
Sosyal Kaygının Aracı Rolü
*The Mediating Role of Social Anxiety in the Effect of University Students' Participation in Sports
Activities on Academic Motivation*

Kaan ÇADIR, Murat ÖZMADEN

Fitness Merkezinde Hizmet Alan Bireylerin Sağlık Çıktıları İle Yaşam Kalitesi
İlişkisinin İncelenmesi
*Investigation of the Relationship Between Health Outcomes and the Quality of Life of Individuals
Receiving Services in Fitness Centers*

Ali ARAS, Ergün YURDADÖN

Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Özyeterlilik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından
İncelenmesi (Kars İli Örneği)
*An Investigation of the Self-Efficacy Levels of High School Students Who Do and Do Not
Participate in Sports in Terms of Various Variables: A Case Study from Kars Province*

Ramazan SANLAV, Aysel YAY

Özel Sektörde Çalışan Kadınların Cam Tavan Sendromunun İş Motivasyonuna Etkisinin
İncelenmesi (Iğdır İli Örneği)
*An Examination of the Effect of the Glass Ceiling Syndrome on Job Motivation of Women
Working in the Private Sector (The Case of Iğdır Province)*

Nurullah TENİK, Ahmet DİNÇ

Spor Bilimleri Öğrencilerinin Okul İklimi Algıları İle Kariyer Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi
*An Examination of Sports Sciences Students' Perceptions of School Climate and Their Career
Awareness Levels*

Üniversite Öğrencilerinin Spor Etkinliklerine Katılım Düzeylerinin Akademik Motivasyona Etkisinde Sosyal Kaygının Aracı Rolü

Çağatay DERECELI¹, Ebru DERECELI², Fetullah KAŞKA³, Gökhan KURT⁴

1-2-3 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi.

4- Polis Akademisi Başkanlığı İç Güvenlik Fakültesi

Öz: Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin spor etkinliklerine katılım düzeylerinin akademik motivasyon üzerindeki etkisini ve bu ilişkide sosyal kaygının aracı rolünü incelemektir. İlişkisel tarama modeli kullanılarak tasarlanan çalışma, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nde öğrenim gören 333 öğrenciden (198 kadın, 135 erkek) elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Veriler; Spor Etkinliklerine Katılım Ölçeği, Sosyal Kaygı Ölçeği Kısa Formu ve Akademik Motivasyon Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Ölçeklerin güvenirlik katsayıları kabul edilebilir düzeylerde bulunmuştur. Verilerin analizinde SPSS 23.0 ve SPSS Process 4.0 programları kullanılmış, Pearson korelasyon analizi ve bootstrap regresyon yöntemleri uygulanmıştır. Bulgular, spor etkinliklerine katılım ile akademik motivasyon arasında orta düzeyde, anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca, sosyal kaygı ile akademik motivasyon arasında düşük düzeyde pozitif ilişki saptanmış, sosyal kaygı ile spor etkinliklerine katılım arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Regresyon analizleri sonucunda, spor etkinliklerine katılımın akademik motivasyon üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olduğu belirlenmiştir. Ancak, sosyal kaygının bu ilişkide aracı rolü olmadığı tespit edilmiştir. Araştırma, spor etkinliklerinin öğrencilerin akademik motivasyonlarını artırmada önemli bir faktör olduğunu ortaya koyarken, sosyal kaygının bu süreçte aracı bir değişken olarak işlev görmediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Spora Katılım, Akademik Motivasyon, Sosyal Kaygı

The Mediating Role of Social Anxiety in the Effect of University Students' Participation in Sports Activities on Academic Motivation

Abstract: The purpose of this study was to examine the effect of university students' participation in sports activities on their academic motivation and to investigate the mediating role of social anxiety in this relationship. Designed in a correlational survey model, the study was conducted with data obtained from 333 students (198 females, 135 males) studying at Aydın Adnan Menderes University. Data were collected using the Sports Participation Scale, the Social Anxiety Scale-Short Form, and the Academic Motivation Scale. The reliability coefficients of the scales were found to be within acceptable ranges. Data analysis was carried out using SPSS 23.0 and SPSS Process 4.0 software, employing Pearson correlation and bootstrap regression methods. The findings revealed a moderate, significant, and positive relationship between participation in sports activities and academic motivation. Furthermore, a low-level positive correlation was found between social anxiety and academic motivation, whereas no significant relationship was observed between social anxiety and participation in sports activities. Regression analyses indicated that participation in sports activities had a significant and positive effect on academic motivation. However, social anxiety was not found to have a mediating role in this relationship. The study demonstrates that sports activities are an important factor in enhancing students' academic motivation, while social anxiety does not function as a mediating variable in this process.

Keywords: Sports Participation, Academic Motivation, Social Anxiety

Atıf: Dereceli, Ç., Dereceli, E., Kaşka, F., Kurt, G. (2025). "Üniversite Öğrencilerinin Spor Etkinliklerine Katılım Düzeylerinin Akademik Motivasyona Etkisinde Sosyal Kaygının Aracı Rolü". Fair Play Dergisi. 2(1): 1-10.
Geliş/Received: 10.11.2025
Kabul/Accepted: 30.12.2025
Yayın/Published: 31.12.2025

Giriş

Günümüzde üniversite öğrencilerinin akademik başarıları yalnızca bilişsel yeterlilikleriyle değil, aynı zamanda sosyal, psikolojik ve fiziksel faktörlerle de şekillenmektedir. Bu bağlamda, spor etkinliklerine katılım öğrencilerin, iletişim becerilerini, sosyalleşme düzeylerini ve kimlik gelişimini etkilemenin yanı sıra hem fiziksel sağlıklarını destekleyen hem de psikososyal gelişimlerine katkı sağlayan önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Ulukan vd., 2021). Yapılan araştırmalar, düzenli fiziksel aktiviteye katılımın bireylerde öz güveni artırdığı, sosyal ilişkileri güçlendirdiği ve stresle başa çıkma becerilerini geliştirdiğini göstermektedir (Biddle & Asare, 2011; Durukan ve Aydın, 2025; Ekinci vd., 2014). Bu durum, spor etkinliklerinin yalnızca bedensel faydalarla sınırlı olmadığını, aynı zamanda bireylerin akademik süreçlerinde motivasyonlarını etkileyebileceğini ortaya koymaktadır.

Akademik motivasyon, öğrencilerin öğrenme sürecine yönelik ilgilerini, çabalarını ve akademik hedeflere ulaşmadaki kararlılıklarını belirleyen temel bir kavramdır (Pelletier, vd., 2013). Özellikle içsel motivasyonun, öğrencilerin akademik performansları üzerinde güçlü bir belirleyici olduğu, dışsal motivasyonun ise daha kısa süreli kazanımlar sağladığı vurgulanmaktadır (Ryan & Deci, 2000). Spor etkinliklerine katılımın, öğrencilerin motivasyon düzeylerini artırarak akademik başarılarına dolaylı katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bununla beraber, üniversite dönemi bireyler için yoğun sosyal etkileşimler ve yeni yaşam deneyimleriyle karakterize edilmektedir. Bu süreçte sosyal kaygı, öğrencilerin akademik ve sosyal yaşamlarını olumsuz etkileyebilen önemli bir psikolojik faktör olarak öne çıkmaktadır. Sosyal kaygı, bireylerin başkaları tarafından olumsuz değerlendirilme korkusu nedeniyle sosyal ortamlarda yoğun kaygı yaşamaları olarak tanımlanmaktadır (La Greca & Lopez, 1998). Yüksek sosyal kaygıya sahip öğrencilerde akademik motivasyonun ve başarıya yönelik çabanın azaldığı, aynı zamanda sosyal uyumun güçleştiği belirtilmektedir (Stein & Kean, 2000).

Bu bağlamda, spor etkinliklerine katılımın sosyal kaygıyı azaltarak akademik motivasyonu güçlendirebileceği ileri sürülebilir. Dolayısıyla, spor etkinlikleri ile akademik motivasyon arasındaki ilişkide sosyal kaygının aracı bir rol üstlenip üstlenmediğinin araştırılması, literatüre önemli katkılar sağlayacaktır. Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin spor etkinliklerine katılım düzeylerinin akademik motivasyon üzerindeki etkisini ve bu ilişkide sosyal kaygının aracı rolünü incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmanın modeli

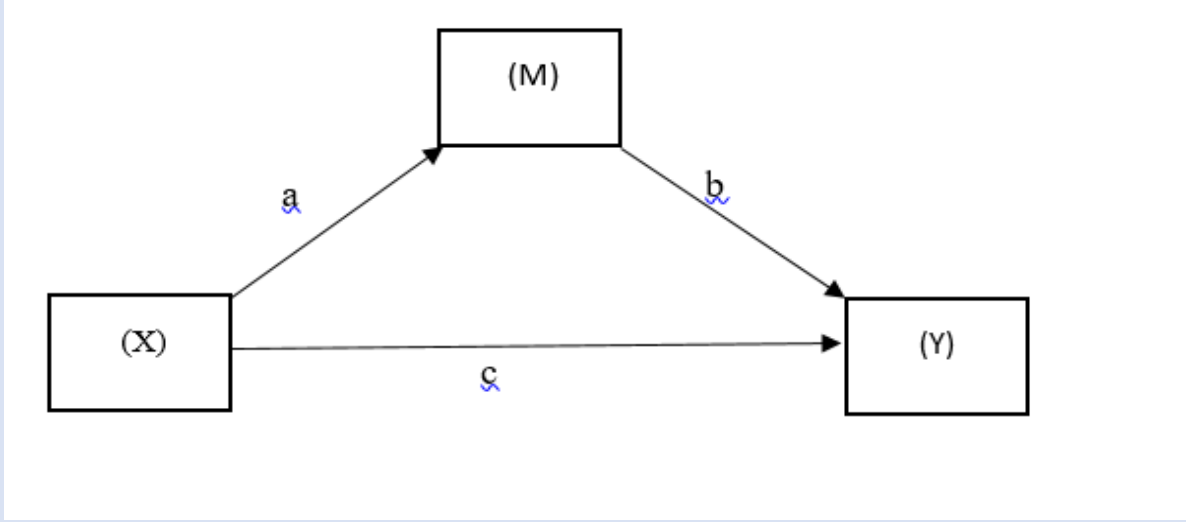
Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin spor etkinliklerine katılım düzeyleri ile akademik motivasyonları arasındaki ilişkide sosyal kaygının aracı rolü araştırılmıştır. Araştırma, bu amaca uygun olarak nicel araştırma yaklaşımlarından biri olan ilişkisel tarama modeli çerçevesinde tasarlanmıştır. Tarama modelleri, belirli bir evrende yer alan bireylerin ya da bu evrenden seçilen bir örneklemin çeşitli özelliklerini ortaya koyarak mevcut durumu betimlemeye ve genelleyci sonuçlara ulaşmaya imkân tanır (Creswell & Poth, 2016). Bu modellerin bir alt türü olan ilişkisel tarama modeli ise, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişki düzeyini ve yönünü istatistiksel analizler aracılığıyla belirlemeyi amaçlayan bir araştırma türüdür (Fraenkel & Wallen, 1990).

Evren ve örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nde lisans eğitimine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Bu çalışma kapsamında örneklem grubunu 135'i erkek, 198'i kadın olmak üzere toplam 333 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem grubunun belirlenmesinde rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, araştırmacının belirli niteliklere sahip bireyleri rastlantısal biçimde örnekleme dâhil etmesine imkân tanımakta; böylece örneklemin araştırma evrenini temsil etme gücünü

artırmaktadır (Arlı ve Nazik, 2005).

Şekil 1: Temel aracılık modeli

Şekil 1’de görüldüğü gibi, spor etkinliklerine katılımın akademik motivasyon üzerindeki doğrudan etkisi c yolu ile; spor etkinliklerine katılımın sosyal kaygı üzerindeki etkisi a yolu ile; sosyal kaygının akademik motivasyon üzerindeki etkisi ise b yolu ile gösterilmiştir. Spor etkinliklerine katılımın akademik motivasyon üzerindeki dolaylı etkisi, yani sosyal kaygı aracılığıyla ortaya çıkan etki, c’ yolu ile ifade edilmektedir.

Bu modele dayalı olarak aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H1: Spor etkinliklerine katılım sosyal kaygıyı anlamlı şekilde etkilemektedir.

H2: Spor etkinliklerine katılım akademik motivasyonu anlamlı şekilde etkilemektedir.

H3: Sosyal kaygı akademik motivasyonu anlamlı şekilde etkilemektedir.

H4: Spor etkinliklerine katılımın akademik motivasyon üzerindeki etkisinde sosyal kaygının aracı rolü bulunmaktadır.

Tablo 1. Demografik Değişkenler

Değişkenler	f	%
Yaş	18-20 yaş	109
	21-23 yaş	120
	24 +	104
Cinsiyet	Kadın	198
	Erkek	135
Spor Geçmişi	Yok	87
	Amatör Sporlar	129
	Lisanslı Sporcu	117
Bir spor etkinliğinde geçirilen	30 dakikadan az	85
	31-60 dakika	129
	61-120 dakika	92

ortalama süre	121 +	27	8,1
Toplam		333	100

Tablo 1’de katılımcıların çoğunun 21-23 yaş aralığında olduğu görülmektedir (%36). Kategorilerde en yüksek değişkenlere baktığımızda cinsiyet değişkeninde kadın katılımcılar (% 59,5); spor geçmiş değişkeninde amatör sporlarla ilgilenen katılımcılar (% 38,7); bir spor etkinliğinde geçirilen ortalama süre değişkeninde 31-60 dakika süre geçiren katılımcılar bulunmaktadır (% 38,7).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ilgili verilerin toplanması için kullanılan anket dört bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde "Kişisel Bilgi Formu", ikinci bölümde "Spor Etkinliklerine Yönelim Ölçeği", üçüncü bölümde "Sosyal Kaygı Ölçeği Kısa Formu" ve dördüncü bölümde ise "Akademik Motivasyon Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu "yaş, cinsiyet, spor geçmişi ve bir spor etkinliğinde geçirilen ortalama süre" sorularını içermektedir.

Spor Etkinliklerine Yönelim Ölçeği

Pons vd. (2006) tarafından geliştirilmiş, Çevik vd., (2019) tarafından Türkçe ‘ye uyarlanan Spor Etkinliklerine Katılım Ölçeği 5’li likert tipi bir ölçek olup 12 madde ve 3 faktörden oluşmaktadır. Ölçek boyutları "Sosyalleşme", "Duygu arama" ve "Bilgi arama" olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin genelinde Cronbach Alpha değerleri 0,75 ile 0,87 arasında hesaplanmıştır. Bu araştırma için yapılan güvenirlik analizlerinde ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,76 ile 0,88, arasında hesaplanmıştır.

Sosyal Kaygı Ölçeği Kısa Formu (SKÖKF)

La Greca & Lopez (1998) tarafından 18 madde olarak geliştirilen ölçeği, Nunes vd., (2018) revize ederek 12 maddeye indirgemişlerdir. 5’li Likert tipinde geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlamasını Can ve Bozgün (2021) yapmıştır. Ölçek, olumsuz değerlendirilme korkusu, yeni durumlarda sosyal korku ve huzursuzluk ve genel durumlarda sosyal korku ve huzursuzluk, olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Can ve Bozgün (2021) tarafından yapılan analizlerde ölçeğin toplamının Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı değeri 0,90 olarak hesaplanırken, alt boyutlarının değerleri ise sırasıyla 0,92, 0,87 ve 0,78 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 12 iken en yüksek puan 60’tır ve ölçekten alınan puan arttıkça sosyal kaygı da artmaktadır. Bu araştırma için yapılan güvenirlik analizlerinde ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,88 ile 0,93, arasında hesaplanmıştır.

Akademik Motivasyon Ölçeği

Vallerand vd., (1992) tarafından geliştirilen Yurt ve Bozer (2015) tarafından Türk kültürüne uyarlanan Akademik Motivasyon Ölçeği, 28 maddeden oluşan yedili Likert tipi bir ölçektir. Ölçek bilmeye yönelik içsel motivasyon, başarıya yönelik içsel motivasyon, uyarım yaşamaya yönelik içsel motivasyon, içe yansıyan dışsal motivasyon, dışsal motivasyon-dış düzenleme, belirlenmiş dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk olmak üzere yedi boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin boyutlarından alınan puanlar 4-28 puan arasında değişmekte ve ayrı ayrı değerlendirilebilmektedir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin her bir boyutundan alınabilecek en yüksek puan 28, en düşük puan ise 7’dir. Puanın 28 değerine yakın olması, öğrencilerin akademik motivasyon düzeylerinin yüksek olduğu yönünde değerlendirilebilir. Ölçeğin uyarlama sürecinde Cronbach alpha katsayıları 0,61 ile 0,80 arasında değişmektedir. Bu araştırmada ise Cronbach alpha katsayıları 0,63 ile 0,78

arasında değiştiği tespit edilmiştir.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizinde SPSS 23.0 ve SPSS Process 4.0 programları kullanılmıştır. Veri analizi sürecinde ilk örneklemin demografik özelliklerini belirlemek için frekans analizi yapılmıştır. Normallik, basıklık ve çarpıklık puanları ve bunların kesme değerleri kullanılarak incelenmiştir (George ve Mallery, 2010). Ölçeklerin güvenilirliğini ölçmek için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Daha sonra, Üniversite öğrencilerinin spor etkinliklerine katılım düzeylerinin akademik motivasyona etkisinde sosyal kaygının aracı etkisini test etmek amacıyla SPSS için Process Makro 3.5. (Model 4) aracı (Hayes, 2018) kullanılarak oluşturulan model çerçevesinde (Şekil 1) değişkenler arasındaki ilişkileri ve aracılığı belirleyen analizler yapılmıştır. Modelden elde edilen sonuçlar, standartlaştırılmış yol tahmini (β) puanları kullanılarak yorumlanmıştır. Bootstrap yönteminde, 5.000 tekrarlamaya örneği kullanarak dolaylı etkiler için %95 anlamlılık düzeyinde sapma düzeltmeli güven aralıkları oluşturulmuştur. Dolaylı etki için, güven aralığı sıfırın üstünde veya altında ise, bu, aracılık etkisinin anlamlı olduğunu desteklemektedir (Preacher ve Hayes, 2008).

Bulgular

Tablo 2. Ölçeklere ilişkin tanımlayıcı değerler

Değişkenler	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	Ss	Basıklık	Çarpıklık
Akademik Motivasyon	1,14	5,00	3,1972	,65164	,077	,071
Spor Etkinliklerine Katılım	1,00	5,00	3,2838	,81334	-,089	,018
Sosyal Kaygı	1,00	5,00	2,7030	,92482	,136	-,332

$p < 0,01^{**}$, $p < 0,05^{*}$

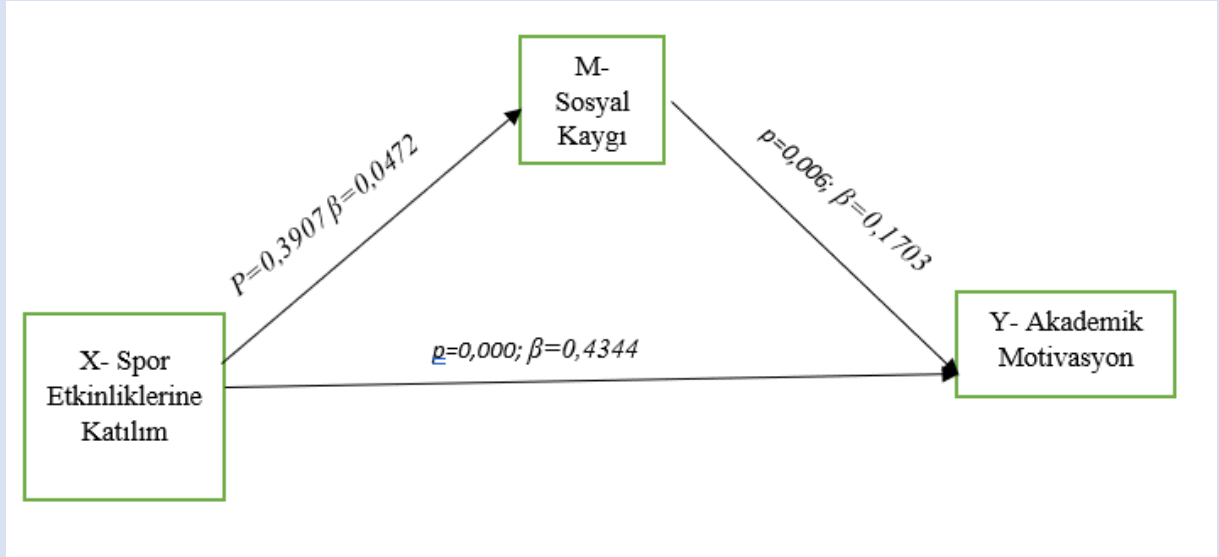
Tablo 2’de ölçeklere ilişkin ortalama ve standart sapma bilgileri basıklık çarpıklık katsayıları yer almaktadır.

Tablo 3 sonuçlarına göre; katılımcıların spor etkinliklerine katılım düzeyleri ile akademik motivasyon düzeyleri arasında orta düzeyde anlamlı ve pozitif ilişki olduğu ($r = 0,426$) sosyal kaygı ile akademik motivasyon düzeyleri arasında çok düşük düzeyde anlamlı ve pozitif ilişki olduğu ($r = 0,150$) sosyal kaygı ile spor etkinliklerine katılım düzeyleri arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($r = -0,047$).

Şekil 2. Process Modülü ile Bootstrapp Regresyon Analizi Bulguları

Üniversite öğrencilerinin spor etkinliklerine katılım düzeylerinin akademik motivasyona etkisinde sosyal kaygının aracı rolü olup olmadığını test etmek için Process modülü ile Bootstrap regresyon analizi yapılmıştır ve analiz bulguları Şekil 2 ve Tablo 4’te gösterilmiştir.

Şekil 2. Process Modülü ile Bootstrapp Regresyon Analizi Bulguları Path Diyagramı

Tablo 4. Process Modülü ile Bootstrapp Regresyon Analizi Bulguları (Üniversite Öğrencilerinin Spor Etkinliklerine Katılım Düzeylerinin Akademik Motivasyona Etkisinde Sosyal Kaygının Aracı Rolü)

Değişkenler	Etki (β)	Standart Hata	t	p	LLCI	ULCI
Spor Etkinliklerine Katılımın→ Akademik Motivasyona Toplam Etkisi	,3416	,0398	8,5745	***	,2632	,4199
Spor Etkinliklerine Katılımın→ Akademik Motivasyona Doğrudan Etkisi	,3480	0.0392	8,8713	0.0000	,2708	,4252
	Etki (β)	Bootstrap Standart Hata	BootLLCI	BootULCI		
Spor Etkinliklerine Katılımın→ Akademik Motivasyona Etkisinde Sosyal Kaygının Aracı Rolü	-,0064	,0096	-,0261	,0129		

Yapılan analiz sonucunda, spor etkinliklerine katılımın akademik motivasyon üzerinde toplam anlamlı etkisinin olduğu görülmektedir (%95 CI [0. ,2632, 0.4199], $t = 8,5745$, $p < 0.01$). Bu analiz sonucuna göre spor etkinliklerine katılımın akademik motivasyon üzerindeki toplam etkisinin ise %34 olduğu tespit edilmiştir ($b = 0.3416$).

Spor etkinliklerine katılımın akademik motivasyon üzerinde doğrudan etkisinin %53 olduğu ve bu etkinin anlamlı ve pozitif yönde olduğu saptanmıştır. ($b = 0.5342$, %95 CI [0.3053, 0.7630], $t = 4.5944$, $p < 0.01$).

Spor etkinliklerine katılımın akademik motivasyona etkisinde sosyal kaygının aracı rolü olup olmadığını test etmek için yapılan bootstrap regresyon analizi sonucunda dolaylı etki bootstrap yönteminin %95 güven aralığının sıfır (0) içermesi nedeni ile spor etkinliklerine katılım düzeylerinin akademik motivasyona etkisinde sosyal kaygı üzerinde aracı rolü olmadığı saptanmıştır $c = -.0064$, %95, $ci = (-0.0261, 0.0129)$.

Tartışma

Bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin spor etkinliklerine katılım düzeylerinin akademik motivasyon üzerindeki etkisini ve bu ilişkide sosyal kaygının aracı rolünü incelemektir. Elde edilen bulgular, spor etkinliklerine katılım ile akademik motivasyon arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu sonuç, fiziksel aktivitenin bireylerin psikolojik iyi oluşunu ve öz-yeterlik algılarını artırarak öğrenme süreçlerine daha motive bir şekilde katılmalarını desteklediğini ileri süren önceki araştırmalarla paralellik göstermektedir (Biddle & Asare, 2011; Çakır ve Ergin, 2023; Elmas vd., 2021; Yazar vd., 2021; Çömez Polat, 2024). Araştırma sonuçları üniversite öğrencileri açısından değerlendirildiğinde, düzenli spor etkinliklerine katılımın, stres düzeyini azaltmakla birlikte, akademik hedeflere yönelimde içsel motivasyonu güçlendirdiği söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, sosyal kaygı ile akademik motivasyon arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki saptanmıştır. Ulaşılan bu sonuç, sosyal kaygının öğrencilerin akademik süreçlerine tamamen engel oluşturmadığını, belirli düzeylerde kaygının bireyi motive edici bir unsur olarak da işlev görebileceğini düşündürmektedir. Literatürde çalışmamız ile paralellik gösteren çalışmalar bulunurken (Çelik, 2025; Yalçınsoy, 2017) literatürde sosyal kaygının genellikle akademik performans üzerinde olumsuz etkileri olduğuna dair bulgular da mevcuttur (Stein & Kean, 2000; La Greca & Lopez, 1998). Ulaşılan benzer ve farklı sonuçlar, kaygının düzeyine ve bireyin baş etme becerilerine bağlı olarak değişebilen çift yönlü bir etkinin olabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, düşük düzeydeki sosyal kaygı, öğrenciyi daha dikkatli, organize ve performans odaklı hale getirebilirken; yüksek düzeydeki kaygı motivasyon kaybına ve akademik verimliliğin azalmasına neden olabilir.

Yapılan analiz sonuçlarında elde edilen en dikkat çekici sonuç, sosyal kaygının spor etkinliklerine katılım ile akademik motivasyon arasındaki ilişkide aracılık rolü üstlenmediğinin belirlenmesidir. Bu bulgu, spor etkinliklerine katılımın doğrudan olarak akademik motivasyonu artırdığını, ancak bu süreçte sosyal kaygının belirleyici bir değişken olarak etkili olmadığını ortaya koymaktadır. Literatürde, fiziksel aktiviteye katılımın sosyal kaygıyı azaltabileceği yönünde bulgular bulunmasına rağmen (Durukan ve Aydın, 2025; Pelletier vd., 2013; Wang & Qian, 2024; Wu vd., 2025; Gao vd., 2025) mevcut araştırma örneğinde bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ortaya çıkmaması, örneklem grubunun sosyo demografik özellikleriyle ilişkili olabilir. Üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun amatör düzeyde spor yapan bireylerden oluşması, fiziksel aktivitenin sosyal kaygı üzerindeki etkisini sınırlamış olabilir.

Yapılan analizler sonucunda, spor etkinliklerinin akademik motivasyonu artırmada etkili bir unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fiziksel aktiviteye katılım, öğrencilerin öz düzenleme becerilerini güçlendirerek akademik hedeflerine daha istikrarlı biçimde yönelmelerini sağlayabilir (Dereceli vd.,

2024; Esmer Ateş ve Demir Atalay, 2023; Ryan & Deci, 2000). Ayrıca spor etkinliklerinin grup çalışması, takım dayanışması ve aidiyet duygusu yaratma gibi sosyal süreçleri desteklemesi, öğrencilerin hem akademik hem sosyal alanlarda kendilerini daha yeterli hissetmelerine katkı sunmaktadır. Bu bağlamda, üniversitelerde öğrencilerin düzenli olarak katılabilecekleri spor etkinliklerinin artırılması, akademik motivasyonu dolaylı olarak destekleyecek bir strateji olarak değerlendirilebilir.

Araştırma bulgularında, sosyal kaygının aracılık etkisinin anlamlı bulunmaması, öğrencilerin kaygı düzeylerinin genel olarak orta veya düşük seviyede olmasından kaynaklanıyor olabileceğini düşündürmektedir. Sosyal kaygı, özellikle yeni ortamlarda veya performans değerlendirmesi içeren durumlarda yükselme eğilimindedir (Hewitt & Flett, 1991). Sonuç olarak çalışmada yer alan öğrencilerin büyük kısmının üniversite ortamına uyum sağlamış olması, bu değişkenin aracılık rolünü zayıflatmış olabilir.

Sonuç olarak, araştırma bulguları spor etkinliklerine katılımın akademik motivasyonu artıran önemli bir faktör olduğunu, ancak bu ilişkide sosyal kaygının belirleyici bir aracı değişken olarak işlev görmediğini ortaya koymaktadır. Bu durum, fiziksel aktivitenin doğrudan motivasyonel bir kaynak olduğunu ve öğrencilerin akademik süreçlerindeki psikolojik dayanıklılığı desteklediğini göstermektedir.

Öneriler

- Üniversite yönetimleri, öğrencilerin düzenli olarak katılabilecekleri spor etkinliklerinin sayısını ve çeşitliliğini artırmalıdır. Farklı ilgi ve yetenek seviyelerine uygun spor kulüpleri, topluluk etkinlikleri, turnuvalar ve rekreasyonel aktiviteler düzenleyerek daha fazla öğrencinin spor faaliyetlerine katılımı teşvik edilebilir. Çünkü araştırmamız sonucu ulaşılan bulgular, spor etkinliklerine katılımın öğrencilerin akademik motivasyonunu artırdığını ve fiziksel aktivitenin öğrenciler için doğrudan motivasyonel bir kaynak olduğunu göstermektedir.
- Düzenli spora katılımın stres düzeyini azalttığı ve öğrencilerin akademik hedeflerine yönelimde içsel motivasyonu güçlendirdiği de göz önüne alındığında, kampüslerde spor imkânlarının yaygınlaştırılması akademik başarıyı dolaylı yoldan destekleyecek bir strateji olarak değerlendirilmelidir.
- Öğrenci danışmanları ve üniversitelerin spor koordinatörlükleri, öğrencilerin spor etkinliklerine katılımını özendirici aktiviteler geliştirmelidir. Örneğin, spor faaliyetlerine düzenli katılım gösteren öğrencilere sertifika, başarı belgesi veya kampüs içinde görünürlük sağlanması, öğrencilerin içsel motivasyonunu destekleyebilir.
- Spor etkinlikleri, sosyal kaygı yaşayan öğrenciler için destekleyici ve kapsayıcı bir ortam sunacak şekilde planlanmalıdır. Özellikle çekingen ya da kaygılı öğrencilerin rahatça katılabilmesi için küçük grup çalışmaları, düşük rekabetli oyunlar veya deneyimli öğrencilerin yeni katılanlara rehberlik ettiği mentorluk programları uygulanabilir.
- Spor etkinliklerinin güvenli, hoşgörülü ve eğlence odaklı bir atmosferde gerçekleştirilmesi, kaygıyı azaltıp öğrencilerin özgüvenini pekiştirerek akademik hayatlarına olumlu yansıyacaktır.
- Üniversitelerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik birimleri, spor yapan öğrencilerin yaşayabileceği performans kaygısı veya sosyal çekingenlik sorunlarına yönelik özel programlar geliştirmelidir. Örneğin, düzenli fiziksel aktivitenin stres ve kaygıyı azaltıcı etkileri konusunda seminerler düzenlenerek öğrenciler bilinçlendirilmelidir.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu iş birliğinde, üniversitelerde spor faaliyetlerinin eğitim süreçlerine entegre edilmesini teşvik eden politikalar oluşturulmalıdır. Mevcut araştırma, düzenli spora katılımının öğrencilerin stresini azaltıp içsel akademik motivasyonlarını güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu bilimsel bulgulardan hareketle, üniversitelere sporun

öğrencilerin akademik gelişiminin vazgeçilmez bir parçası olduğu mesajı verilmelidir.

- Politika geliştiriciler, tüm üniversitelerde öğrencilerin kolaylıkla erişebileceği spor tesisleri ve imkânları sağlamak üzere kaynak tahsis etmelidir. Her kampüste spor salonları, açık hava spor alanları, ekipman desteği ve eğitmen/antrenör gibi olanakların yeterli düzeyde sunulması kritik önem taşır. Yerel yönetimler ve merkezi idare, üniversitelerle iş birliği yaparak gençlerin fiziksel aktivitelere katılımını artıracak yatırımları gerçekleştirmelidir. Böylece spor yapma kültürünün yaygınlaştırılması sayesinde öğrencilerin hem bedensel hem akademik gelişimlerine katkı sunan sürdürülebilir bir altyapı oluşturulacaktır.
- Sporun akademik başarı ve kişisel gelişim üzerindeki olumlu etkilerine yönelik ulusal farkındalık kampanyaları düzenlenmelidir. Gençlik ve Spor Bakanlığı, başarılı sporcu öğrencilerin akademik ve sosyal başarı hikâyelerini kamuoyu ile paylaşarak, sporun bir lüks değil eğitim hayatının tamamlayıcı bir parçası olduğu mesajını yaygınlaştırabilir.

Kaynakça

- Arılı, M., ve Nazik, M. (2005). Bilimsel araştırmaya giriş.
- Biddle, S.J., & Asare, M. (2011). Physical activity and mental health in children and adolescents: a review of reviews. *British journal of sports medicine*, 45(11), 886-895.
- Can, F., Bozgün, K. (2021). Sosyal Kaygı Ölçeği Kısa Formunun Türkçeye Uyarlanarak Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. *Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi Dergisi* , 3 (2) , 156-168.
- Creswell, J.W., & Poth, C.N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage publications.
- Çakır, G., ve Ergin, R. (2023). Fiziksel aktivite ve iyi oluş ilişkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(3), 1367-1374.
- Çelik, N. (2025). Gelecek Kaygısının Akademik Motivasyon Üzerindeki Etkisi. *The Online Journal of Recreation and Sports*, 14(2), 213-218.
- Çevik H., Şimşek Y.K., Mercanoğlu O.A., ve Bayram, A. (2019). Spor Etkinliklerine Yönelim Ölçeğinin Türkçe Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, Araştırma Makalesi*, 10(2):149-163.
- Çömez Polat, F. (2024). Yurtlarda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite İle Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri: Adana Örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 12(32), 1-21. <https://doi.org/10.52528/genclikarastirmalari.1321358>
- Dereceli, Ç., Dereceli, E., ve Dokuzoğlu, G. (2024). The Effect of Associate Degree Students' Cognitive Behavioral Physical Activity Levels on the Enjoyment of Physical Activities. *Research in Sport Education and Sciences*, 26(2), 39-50.
- Durukan, E., ve Aydın, G. (2025). Fiziksel aktivitenin sosyal görünüş kaygısı ve özgüven düzeylerine etkisi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(1), 13-24.
- Ekinci, N.E., Özdilek, Ç., Deryahanoğlu, G., ve Üstün, Ü.D. (2014). Spor yapan lise öğrencilerinin öz güven düzeylerinin incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 36-42.
- Elmas, L., Yüceant, M., Ünlü, H., Bahadır, Z. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite Düzeyleri ile Psikolojik İyi Oluş Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Sportive*, 4(1), 1-17.
- Esmer Ateş, B., ve Demir Atalay, T. (2023). Ortaokul 5 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Öz Düzenleme Becerilerine Yönelik Algılarıyla Türkçe Ders Başarıları Arasındaki İlişki: Kars İli Örneği. *Journal of Mother Tongue Education/Ana Dili Eğitim Dergisi*, 11(2).

- Fraenkel, J.R., & Wallen, N.E. (1990). How to design and evaluate research in education. Order Department, McGraw Hill Publishing Co., Princeton Rd., Hightstown, NJ 08520.
- Gao, J., Tian, X., & Wu, H. (2025). Exploring the mediating role of social support in sports participation and academic burnout among adolescent students in China. *Frontiers in Psychology*, 16, 1591460.
- Hayes, A.F. (2013). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis*. New York, NY: Guilford Publications, Inc.
- Hewitt, P.L., & Flett, G.L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of personality and social psychology*, 60(3), 456.
- La Greca, A.M., & Lopez, N. (1998). Social anxiety among adolescents: Linkages with peer relations and friendships. *Journal of abnormal child psychology*, 26(2), 83-94.
- Pelletier, L.G., Rocchi, M.A., Vallerand, R.J., Deci, E.L., & Ryan, R.M. (2013). Validation of the revised sport motivation scale (SMS-II). *Psychology of sport and exercise*, 14(3), 329-341.
- Pons, F., Mourali, M., & Nyeck, S. (2006). Consumer orientation toward sporting events: Scale development and validation. *Journal of Service Research*, 2006; 8(3): 276-287.
- Preacher, K.J., & Hayes, A.F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior research methods*, 40(3), 879-891.
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*, 55(1), 68.
- Stein, M.B., & Kean, Y. M. (2000). Disability and quality of life in social phobia: epidemiologic findings. *American Journal of Psychiatry*, 157(10), 1606-1613.
- Ulukan, M., Ulukan, H., ve Esenkaya, A. (2021). Ortaöğretim Öğrencilerinin Sporda Sosyal Kimlik Algı ve Spora Yönelik Tutumlarında Demografik Değişkenlerin Rolü. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 745-763.
- Vallerand, R.J., Pelletier, L.G., Blais, M.R., Brière, N. M., Senécal C., & Vallières, E.F. (1992). A measure of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education. *Educational and Psychological Measurement*, 52, 1003-1017.
- Wang, K., & Qian, J. (2024). The Mediating and Moderating Role of Social-Emotional Skills in the Relationship between Sports Participation and Test Anxiety. *Behavioral Sciences*, 14(6), 512. <https://doi.org/10.3390/bs14060512>
- Wu, J., Shao, Y., Hu, J., & Zhao, X. (2025). The impact of physical exercise on adolescent social anxiety: the serial mediating effects of sports self-efficacy and expressive suppression. *BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation*, 17(1), 57.
- Yalçınsoy, A. (2017). Yaşam Doyumu, Kaygı Ve Motivasyon İlişkisi İle İlgili Üniversite Gençliğine Yönelik Bir Araştırma: Dicle Üniversitesi Örneği. *Kesit Akademi Dergisi*, (10), 422-434.
- Yarar, F., Telci, E.A., ve Şekeröz, S. (2021). Üniversite öğrencilerinde fiziksel aktivite düzeyinin akademik öz-yeterlik, anksiyete ve stres üzerine etkisinin incelenmesi. *Pamukkale Medical Journal*, 14(3), 548-554.
- Yurt, E. ve Bozer, E.N. (2015). Akademik Motivasyon Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3). 669-685.

Fitness Merkezinde Hizmet Alan Bireylerin Sağlık Çıktıları İle Yaşam Kalitesi İlişkisinin İncelenmesi*

Kaan ÇADIR ¹, Murat ÖZMADEN ²

1-Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi.

2-Artvin Çoruh Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi.

Öz: Bu çalışmada fitness merkezlerinden hizmet alan bireylerin sağlık çıktıları ile yaşam kalitesi ilişkisinin farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Fitness merkezlerinde hizmet alan bireylerin sağlık çıktıları ile yaşam kalitesinin belirlenmesi açısından betimsel tarama modeli kullanılmış olup bireylerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, haftalık serbest zaman süresi, serbest zamanlarını değerlendirmekte ne sıklıkla güçlük çekme, refah düzeyi gibi demografik bilgilerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlenmesi açısından ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgiler EUROHIS (WHOQOL-8.Tr) Türkçe sürümünün Türk toplumundaki Psikometrik özelliklerinin gösterilmesi. Yöntem: EUROHIS (Avrupa Sağlık Etki Ölçeği) WHOQOL ölçeğinden belirli maddelerin seçilmesiyle oluşturulmuş 8 maddelik bir indeks yaşam kalitesi ölçeği ve Gomez, Hill, Zhu ve Freidt (2016) tarafından geliştirilen ve Yerlisu Lapa ve arkadaşları (2020) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 'Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktıları Ölçeği' (RASÇÖ) kullanılmıştır. Araştırmaya 2020 yılında Aydın ilindeki spor merkezlerine üye olan 174 kadın (30,5), erkek 396 (69,5) olmak üzere 570 kişi katılmıştır. Çalışmanın bulgularından elde edilen sonuçlara göre yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma şekli haftalık serbest zaman süresi, serbest zamanı değerlendirme, refah düzeyi, spor merkezine üye olma, spor merkezlerinden yaralanma değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, spor merkezleri, yaşam kalitesi.

Investigation of the Relationship Between Health Outcomes and the Quality of Life of Individuals Receiving Services in Fitness Centers

Abstract: In this study, it is aimed to examine the differences in the relationship between the health outcomes and quality of life of individuals receiving services from fitness centers in terms of various variables. A descriptive survey model was used to determine the health outcomes and quality of life of individuals receiving services in fitness centers. It is a relational survey model research in order to determine whether there are differences in terms of individuals' age, gender, education level, weekly free time duration, frequency of difficulty in evaluating their free time, and welfare level, based on their demographic information. In the collection of research data, the demographic information created by the researcher and the demonstration of the psychometric properties of the Turkish version of EUROHIS (WHOQOL-8.Tr) in the Turkish society were used. Method: The EUROHIS (European Health Impact Scale) is an 8-item index quality of life scale created by selecting specific items from the WHOQOL scale, and the 'Perceived Health Outcomes of Recreation Scale' (PHORS) developed by Gomez, Hill, Zhu, and Freidt (2016) and adapted to Turkish by Yerlisu Lapa et al. (2020) were used. A total of 570 individuals, including 174 women (30.5%) and 396 men (69.5%), who were members of sports centers in Aydın province in 2020, participated in the study. According to the results obtained from the findings of the study, it was concluded that the variables of age, gender, marital status, education level, type of work, weekly free time duration, evaluation of free time, welfare level, membership in sports centers, and benefiting from sports centers showed statistically significant differences.

Keywords: Recreation, Sports Centers, Quality of Life.

*Bu makale yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Atıf: Çadır, K., & Özmaden, M. (2025). Fitness merkezinde hizmet alan bireylerin sağlık çıktıları ile yaşam kalitesi ilişkisinin incelenmesi. Fair Play Dergisi, 2(1), 11–24.

Geliş/Received: 05.12.2025

Kabul/Accepted: 30.12.2025

Yayın/Published: 31.12.2025

Giriş

Rekreasyon, bireylerin veya toplumsal grupların serbest zamanlarında gönüllü olarak katıldıkları, dinlendirici ve eğlendirici aktiviteleri ifade eder (Karaküçük, 2005). Bu kavram, kişilerin bedensel, ruhsal ve zihinsel yenilenmelerini sağlayarak yaşam kalitesine katkıda bulunur. Mieczkowski (1990) rekreasyonu, insanların çalışma hayatına ve genel yaşam kalitesine olumlu etkilerde bulunan aktif veya pasif deneyimler olarak tanımlarken, Demir (2003) ise rekreasyonu yalnızca boş zamanlarda gerçekleştirilen, başkasına devredilemeyen ve keyif veren fiziksel ve sosyal aktiviteler olarak açıklar.

Bireyler, yaşamları boyunca çeşitli psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlara sahiptir ve bu ihtiyaçların artmasıyla birlikte bu ihtiyaçları karşılamak için yoğun çaba gösterirler (Yıldız, 2019). Özellikle yaş ilerledikçe artan boş zamanlarını daha verimli ve kaliteli bir şekilde değerlendirme eğilimindedirler (Kurar ve Baltacı, 2014). Rekreasyonel faaliyetlere katılım, pek çok sağlık faydası sunar, ancak bazı sporcular diyet ve spor faaliyetlerini yanlış yönetmeleri nedeniyle sağlık sorunları yaşayabilmektedirler (Desbrow ve diğerleri, 2020). Dünya Sağlık Örgütü'ne göre sağlık, yalnızca hastalık ve mikroplardan uzak olma durumu değil, aynı zamanda sosyal ve psikolojik açıdan iyi olma halidir (Zorba ve Saygın, 2009).

Günümüzde, insanların spor tesislerine olan talebi artmaktadır. Bu tesisler, geniş spor dallarını kapsayan, dinlenme alanları ve kafeteryalar gibi çeşitli imkânlar sunan mekânlar olarak popülerlik kazanmaktadır (Devecioğlu ve Yücel, 2012). Özellikle fitness merkezleri, dışarıda fiziksel aktivite yapmanın mümkün olmadığı durumlarda sağlık geliştirme yerleri olarak önemli bir rol oynamaktadır (Rimmer ve diğerleri, 2017). Rekreasyonel aktiviteler, bireylerin yaşam kalitesini yükseltmekle kalmaz, aynı zamanda fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik açıdan da önemli faydalar sağlar (Önal, 2017).

Yaşam kalitesinin evrensel bir tanımı olmamakla birlikte, kültürler arasında farklılık gösterebilmektedir. Araştırmacılar, yaşam kalitesini objektif ve sübjektif yapılar olarak veya çok yönlü bir yapı olarak tanımlamaktadırlar (Cuthrel, 2013). Yaşam kalitesi, sağlık hizmetlerinin niteliğini ve sonuçlarını ölçme açısından önemli bir kavramdır (Moons ve diğerleri, 2006) ve bireylerin genel sağlık durumu, hayat memnuniyeti ve kendine duyduğu saygı gibi çeşitli unsurları kapsar (Cummins ve diğerleri, 1994). Bu bağlamda, yaşam kalitesi bireylerin özgürlük durumları, fiziksel ve psikolojik durumları ile sosyal çevreleriyle olan ilişkilerini kompleks bir şekilde etkileyen bir kavram olarak ele alınabilir (Spiers ve Walker, 2008).

Bu çalışmanın amacı, fitness merkezlerinden hizmet alan bireylerin rekreasyon kapsamında algıladıkları sağlık çıktıları ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediği incelenmektedir.

Yöntem

Araştırmanın modeli

Araştırmada fitness merkezlerinden hizmet alan bireyleri rekreasyonda algıladıkları sağlık çıktıları ile yaşam kalitesi ilişkisinin tespit edilmesi tarama modeli ile incelenirken rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları ve dünya sağlık örgütü yaşam kalitesi ölçeğini, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, serbest zaman süresi, serbest zamanı değerlendirmekte güçlük, refah düzeyini belirlemeye yönelik demografik bilgilerin incelenmesi betimsel tarama modeli ile ele alınmıştır.

Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini 2019 yılında Aydın il merkezinde bulunan fitness merkezlerine giden 3550 kişiden oluşmaktadır. Örneklem grubunu ise 2019 yılında Aydın il merkezinde bulunan fitness

merkezinde hizmet alan tesadüfi örneklem yöntemi ile ulaşılmış 396 erkek, 174 kadın toplam 570 bireyden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı 3 bölümden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Birinci bölümde katılımcıların demografik bilgilerini tanımlamaya yönelik sorular, ikinci bölümde Gomez, Hill, Zhu ve Freidt (2016) tarafından geliştirilen ve (Yerlisu Lapa ve diğerleri, 2020) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 'Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktıları Ölçeği' 16 madde ve 3 alt boyuttan oluşan anket kullanılmıştır. Üçüncü bölümde ise dünya sağlık örgütü yaşam kalitesi ölçeğinden belirli maddelerin seçilmesiyle oluşturulmuş 8 maddelik bir indeks yaşam kalitesi ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıların kişisel bilgilerini belirlemek için yaş, cinsiyet, eğitim durumu, serbest zaman süresi, serbest zamanı değerlendirmekte güçlük, refah düzeyi gibi kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen 6 soruluk kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Bireylerin rekreasyonel etkinliklere katılım ile algıladıkları sağlık çıktılarının neler olduğunu ortaya koymak amacıyla Gomez, Hill, Zhu ve Freidt (2016) tarafından geliştirilen ve (Yerlisu Lapa ve diğerleri, 2020) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 'Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktıları Ölçeği' (RASÇÖ) kullanılmıştır. RASÇÖ 16 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; 'Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi', 'Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi' ve 'İyileştirilmiş Durum'dur. 7'li Likert tipinde hazırlanmıştır. Bu araştırmada toplanan veriler üzerinden ölçeğin alt boyutları için hesaplanan iç tutarlık katsayıları ise "Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi, 0,80", "Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi, 0,91" ve "İyileştirilmiş Durum 0,87"dir.

EUROHIS-QOL.8 (WHOQOL- 8): WHOQOL-Bref ölçeğinden belirli soruların seçilmesiyle üretilmiş olan genel amaçlı indeks SYK ölçeğidir. İki genel soru olmak üzere 8 sorudan oluşmaktadır. Yanıt seçenekleri 5'li Likert tipindedir. Yanıt seçeneklerinin uç sözcükleri "hiç" ve "tamamen"dir. Puan arttıkça yaşam kalitesi de iyileşmektedir. Ölçek, soruların ortalaması alınarak, sorular toplanarak ya da bu toplamın 100'e dönüştürülmesi gibi alternatif yöntemlerle puanlanabilmektedir. Ölçeğin ilk sorusu genel yaşam kalitesi algısı, ikinci sorusu ise genel sağlık algısı sorularıdır. Bu nedenle Türkçe sürümde bu iki sorunun hiçbirinin yanıtsız olmaması istenmektedir. Bu iki sorudan birisi cevapsız bırakılırsa skorun hesaplanması önerilmez. Ancak geri kalan 6 sorudan en çok birisinin cevapsız bırakılmasına izin verilebilir.

İstatistiksel Analiz

Araştırma bulgularını, ankete katılan bireylerden elde edilen veriler üzerinde Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 22.00 paket programı kullanılarak gerçekleştirilen analizlerin sonucunda elde edilmiştir. Bireylerin rekreasyonda algıladıkları sağlık çıktıları ölçek ve alt boyutları ve dünya sağlık örgütü yaşam kalitesi ölçeği üzerine etkisinin incelenmesi için regresyon analizi uygulanmıştır. Bireylerin rekreasyonda algıladıkları sağlık çıktıları ölçek ve alt boyutları ve dünya sağlık örgütü yaşam kalitesi ölçeğinin, yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, çalışma şekli, serbest zaman süresi, serbest zamanı değerlendirmekte güçlük, refah düzeyi, spor merkezine üyelik durumu, spor merkezinden yararlanma sıklığını test etmek amacıyla Manova testi yapılmıştır. Farklılığın hangi gruplarda kaynaklandığını tespit etmek için Benferroni testleri uygulanmıştır.

Bulgular

Elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programı kullanılarak istatistiksel analiz yapılmıştır. Veri setindeki uç değerler ve çok değişkenli normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığı Mahalanobis uzaklık değerleri yardımıyla incelenmiş aykırı uç değerler gösteren veriler veri setinden çıkartılmıştır. Analiz

yapılırken %95 güven aralığına göre analiz yapılmıştır.

Tablo 1. Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Güvenirliğine İlişkin Sonuçlar

Ölçek	Boyutları	Cronbach Alpha Katsayısı
RASÇÖ	Psikolojik deneyimin gerçekleşmesi	,939
	Daha kötü bir durumun Önlenmesi	,896
	İyileştirilmiş durum	,914
WHO-8 EUROHIS	Yaşam kalitesi	,803

Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı Ölçeği iç tutarlılığının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen güvenilirlik analizinde Psikolojik deneyimin gerçekleşmesi alt boyutu Cronbach's Alpha değerinin 0,939; Daha kötü bir durumun Önlenmesi alt boyutunda 0,896; İyileştirilmiş durum boyutunda 0,914 ve Yaşam kalitesi ölçeğinin 0,803 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre ölçeklerin “yüksek derecede güvenilir” olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Demografik Değişkenler

		N	%
Cinsiyet	Kadın	174	30,5
	Erkek	396	69,5
Yaş	14-19 yaş	82	14,4
	20-24 yaş	166	29,1
	25-29 yaş	116	20,4
	30-34 yaş	106	18,6
	35 ve üstü	100	17,5
Eğitim Durumu	Ortaokul	26	4,6
	Lise	110	19,3
	Lisans	364	63,9
	Lisansüstü	70	12,3
Haftalık Serbest Zaman Süreniz	1-5 Saat	92	16,1
	6-10 Saat	148	26
	11-15 Saat	162	28,4
	16 Saat ve Üzeri	168	29,5
Serbest Zaman Değerlendirme	Her Zaman	64	11,2
	Bazen	366	64,2
	Hiçbir Zaman	140	24,6
Refah Düzeyi	Çok Kötü	40	7,0
	Kötü	76	13,3
	Normal	298	52,3
	İyi	140	24,6
	Çok İyi	16	2,8
Toplam		570	100

Tablo 2 sonuçlarına göre katılımcıların %69,5 ile erkekler oluşturmaktadır. Kendi kategorisinde en yüksek orana sahip olan değişkenler; 20-24 yaş Aralığı %29,1; bekâr olanlar %72,3, lisans mezunu olanlar %63,9, tam zamanlı çalışanlar %52,6, 16 Saat ve Üzeri serbest zamanı olanlar %29,5, serbest

zamanını bazen değerlendirenler %64,2, orta düzey refah düzeyine sahip olanlar %52,3, Spor salonuna 6 aydan daha az üyeliği bulunanlar %44,2 ve spor merkezlerinden 4 seans ve altı %28,1, yararlanan katılımcılardan oluşmaktadır.

Tablo 3. Yaş Değişkenine Göre Manova Analizi Sonuçları

Boyutlar	Yaş	N	$\bar{X}$	SS	F (grup)	p	Bonferroni	F (model)	p
Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi	^(a) 14-19	82	5,63	1,11	,276	,893	-	2,093	,007*
	^(b) 20-24	166	5,55	1,23					
	^(c) 25-29	116	5,55	1,27					
	^(d) 30-34	106	5,69	1,02					
	^(e) 35 ve üstü	100	5,57	1,30					
Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi	^(a) 14-19	82	5,61	1,30	,880	,475	-		
	^(b) 20-24	166	5,65	1,38					
	^(c) 25-29	116	5,38	1,32					
	^(d) 30-34	106	5,64	1,20					
	^(e) 35 ve üstü	100	5,66	1,41					
İyileştirilmiş Durum	^(a) 14-19	82	5,94	1,28	,294	,882	-		
	^(b) 20-24	166	5,97	1,31					
	^(c) 25-29	116	5,86	1,40					
	^(d) 30-34	106	5,95	0,96					
	^(e) 35 ve üstü	100	5,82	1,24					
Yaşam Kalitesi	^(a) 14-19	82	3,81	0,56	5,062	,001*	b>a d>a a>c		
	^(b) 20-24	166	3,49	0,52					
	^(c) 25-29	116	3,51	0,68					
	^(d) 30-34	106	3,51	0,58					
	^(e) 35 ve üstü	100	3,61	0,51					

p<0,05*

Tablo 3 sonuçlarına göre kurulan modelin anlamlı olduğu görülmektedir (F=2,093; p=,007). Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı ölçeğinin alt boyutları ile yaş değişkeni arasında yapılan Manova analizi sonucu istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemektedir (p>0.05). Yaşam kalitesi ölçeği ile yaş değişkeni arasında yapılan analiz sonucuna baktığımızda ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p<0.05). Farklılığın hangi gruplar arası olduğunun tespiti amacıyla yapılan bonferroni analizine göre 20-24 yaş ve 30-34 yaşında olan katılımcıların yaşam doyumlarının 14-19 yaşındaki bireylerden fazla olduğu; 14-19 yaşındaki bireylerin ise yaşam doyumlarının 25-29 yaş aralığındaki katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Manova Analizi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	F (grup)	P	F (model)	P
Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi	Kadın	174	5,37	1,23	8,947	,003*	3,109	,015*
	Erkek	396	5,69	1,17				
Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi	Kadın	174	5,41	1,40	4,600	,032*		
	Erkek	396	5,67	1,29				
İyileştirilmiş Durum	Kadın	174	5,79	1,32	2,453	,118		
	Erkek	396	5,97	1,22				
Yaşam Kalitesi	Kadın	174	3,59	0,56	,363	,547		
	Erkek	396	3,55	0,59				

p<0,05*

Tablo 4'e baktığımızda kurulan modelin anlamlı olduğu görülmektedir ($F=3,109$; $p=.015$). Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı ölçeğinin psikolojik deneyimin gerçekleşmesi ve daha kötü bir durumun önlenmesi alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında yapılan Manova analizi sonucu istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir ($p<0.05$). Bu sonuca göre de erkek katılımcıların yaşam kalitesi ölçeği dışındaki alt boyutlarında ortalama puanlarının kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 5. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Manova Analizi Sonuçları

Boyutlar	Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F (grup)	p	Bonferroni	F (model)	p
Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi	^(a) Ortaokul	26	5,26	1,24	3,630	,013*	b>d	3,123	,022*
	^(b) Lise	110	5,33	1,30					
	^(c) Lisans	364	5,65	1,18					
	^(d) Lisansüstü	70	5,83	1,01					
Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi	^(a) Ortaokul	26	4,78	1,74	4,151	,006*	c>a d>a		
	^(b) Lise	110	5,47	1,30					
	^(c) Lisans	364	5,65	1,32					
	^(d) Lisansüstü	70	5,75	1,12					
İyileştirilmiş Durum	^(a) Ortaokul	26	5,07	1,80	7,654	,000*	c>a d>a d>b		
	^(b) Lise	110	5,65	1,33					
	^(c) Lisans	364	6,00	1,20					
	^(d) Lisansüstü	70	6,21	0,87					
Yaşam Kalitesi	^(a) Ortaokul	26	3,65	0,95	2,867	,036*	d>b		
	^(b) Lise	110	3,49	0,56					
	^(c) Lisans	364	3,55	0,55					
	^(d) Lisansüstü	70	3,73	0,54					

$p<0,05^*$

Tablo 5'e göre, kurulan modelin anlamlı olduğu görülmektedir ($F=3,123$; $p=0,022$). Ancak, Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı ölçeğinin tüm alt boyutları ve Yaşam Kalitesi ölçeği ile eğitim durumu arasında yapılan MANOVA analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p<0,05$). Gruplar arası farklılığı belirlemek için yapılan Bonferroni testine göre: Psikolojik deneyim alt boyutunda, lise mezunlarının puanları lisansüstü mezunlardan daha yüksektir. Daha kötü bir durumun önlenmesi alt boyutunda, lisans ve lisansüstü mezunların puanları ortaokul mezunlarından daha yüksektir. İyileştirilmiş durum alt boyutunda, lisans ve lisansüstü mezunların puanları ortaokul mezunlarından, lisansüstü mezunların puanları ise lise mezunlarından daha yüksektir. Yaşam kalitesi ölçeğinde ise, lisansüstü mezunların puanları lise mezunlarından daha yüksektir.

Tablo 6. Haftalık Serbest Zaman Durumu Değişkenine Göre Manova Analizi Sonuçları

Boyutlar	Serbest Zaman Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F (grup)	p	Bonferroni	F (model)	p
Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi	^(a) 1-5 saat	92	5,82	1,02	3,532	,015*	a>c	2,369	,017*
	^(b) 6-10 saat	148	5,49	1,15					
	^(c) 11-15 saat	162	5,41	1,22					
	^(d) 16 saat ve üzeri	168	5,73	1,27					
Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi	^(a) 1-5 saat	92	5,91	0,96	5,478	,001*	a>c b>c		
	^(b) 6-10 saat	148	5,73	1,11					
	^(c) 11-15	162	5,27	1,46					

	saat						
	^(d) 16 saat ve üzeri	168	5,58	1,49			
	^(a) 1-5 saat	92	6,17	0,98			
	^(b) 6-10 saat	148	5,87	1,21			
İyileştirilmiş Durum	^(c) 11-15 saat	162	5,68	1,28	3,614	,013*	a>c
	^(d) 16 saat ve üzeri	168	6,02	1,35			
	^(a) 1-5 saat	92	3,58	0,47			
	^(b) 6-10 saat	148	3,54	0,60			
Yaşam Kalitesi	^(c) 11-15 saat	162	3,56	0,59	,179	,911	-
	^(d) 16 saat ve üzeri	168	3,58	0,61			

p<0,05*

Tablo 6'ya göre, kurulan modelin anlamlı olduğu görülmektedir (F=2,369; p=0,017). Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı ölçeğinin alt boyutları olan psikolojik deneyim, daha kötü bir durumun önlenmesi ve iyileştirilmiş durum ile haftalık serbest zaman değişkeni arasında yapılan MANOVA analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır (p<0,05). Bonferonni analizi sonuçlarına göre; Psikolojik deneyim alt boyutunda, haftada 1-5 saat serbest zamanı olan katılımcıların puanları, haftada 11-15 saat serbest zamanı olanlardan daha yüksektir. Daha kötü bir durumun önlenmesi alt boyutunda, haftada 1-5 saat ve 6-10 saat serbest zamanı olan katılımcıların puanları, haftada 11-15 saat serbest zamanı olanlardan daha yüksektir. İyileştirilmiş durum alt boyutunda ise, haftada 1-5 saat ve 6-10 saat serbest zamanı olan katılımcıların puanları, haftada 11-15 saat serbest zamanı olanlardan daha yüksektir.

Tablo 7. Serbest Zaman Değerlendirme Değişkenine Göre Manova Analizi Sonuçları

Boyutlar	Serbest Zaman Değerlendirme Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F (grup)	p	Bonferroni	F (model)	p
Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi	^(a) Herzaman	6 4	5,17	1,2 3	4,543	,011 *	b>a c>b		
	^(b) Bazen	3 6 6	5,64	1,1 7					
	^(c) Hiçbirzaman	1 4 0	5,67	1,2 2					
Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi	^(a) Herzaman	6 4	5,49	1,3 7	,590	,555	-	9,301	,000 *
	^(b) Bazen	3 6 6	5,57	1,3 3					
	^(c) Hiçbirzaman	1 4 0	5,69	1,3 2					
İyileştirilmiş Durum	^(a) Herzaman	6 4	5,70	1,4 5	1,409	,245	-		
	^(b) Bazen	3 6 6	5,97	1,1 6					
	^(c) Hiçbirzaman	1 4 0	5,86	1,3 6					
Yaşam Kalitesi	^(a) Herzaman	6 4	3,13	0,6 0	29,174	,000 *	b>a c>a c>b		
	^(b) Bazen	3 6 6	3,56	0,5 2					
	^(c) Hiçbirzaman	1	3,77	0,6					

	4	1
	0	
p<0,05*		

Tablo 7'ye göre, kurulan modelin anlamlı olduğu görülmektedir ($F=9,301$; $p=0,000$). Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı ölçeğinin psikolojik deneyim alt boyutu ve Yaşam Kalitesi ölçeği ile Serbest Zaman Değerlendirme değişkeni arasında yapılan MANOVA analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($p<0,05$). Gruplar arası farklılığı belirlemek için yapılan Bonferroni testine göre: Psikolojik deneyim alt boyutunda, serbest zamanlarını bazen değerlendiren katılımcıların puanları, hiçbir zaman değerlendirmeyen katılımcılardan daha yüksektir. Yaşam Kalitesi ölçeğinde, serbest zamanlarını bazen değerlendiren ve hiçbir zaman değerlendirmeyen katılımcıların puanları, her zaman değerlendirenlerden daha yüksektir. Ayrıca, hiçbir zaman değerlendirmeyenlerin puanları bazen değerlendirenlerden daha yüksektir.

Tablo 8. Refah Düzeyi Değişkenine Göre Manova Analizi Sonuçları

Boyutlar	Refah Düzeyi	N	$\bar{X}$	SS	F (grup)	p	Bonferroni	F (model)	p
Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi	(a)Çok kötü	40	5,16	1,43	4,511	,001*	d>a d>c		
	(b)Kötü	76	5,50	1,27					
	(c)Normal	298	5,51	1,24					
	(d)İyi	140	5,91	,90					
	(e)Çok iyi	16	5,85	1,01					
Daha kötü bir durumun Önlenmesi	(a)Çok kötü	40	5,45	1,41	3,852	,004*	d>b	8,868	,000*
	(b)Kötü	76	5,26	1,53					
	(c)Normal	298	5,59	1,30					
	(d)İyi	140	5,87	1,17					
	(e)Çok iyi	16	4,95	1,50					
İyileştirilmiş durum	(a)Çok kötü	40	5,38	1,62	3,649	,006*	d>a		
	(b)Kötü	76	5,92	1,24					
	(c)Normal	298	5,85	1,28					
	(d)İyi	140	6,18	1,06					
	(e)Çok iyi	16	6,06	0,76					
Yaşam kalitesi	(a)Çok kötü	40	3,23	0,86	29,067	,000*	c-d-e>a c-d-e>b d-e>c		
	(b)Kötü	76	3,25	0,57					
	(c)Normal	298	3,50	0,47					
	(d)İyi	140	3,88	0,49					
	(e)Çok iyi	16	4,18	0,59					

p<0,05*

Tablo 8'e göre, kurulan modelin anlamlı olduğu görülmektedir ($F=8,868$; $p=0,000$). Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı ölçeğinin tüm alt boyutları ve Yaşam Kalitesi ölçeği ile refah düzeyi arasında yapılan MANOVA analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($p<0,05$). Gruplar arası farklılığı belirlemek için yapılan Bonferroni testine göre: Psikolojik deneyim alt boyutunda, refah seviyesi iyi olan katılımcıların puanları, normal ve çok kötü refah seviyesine sahip olan katılımcılardan daha yüksektir. Daha kötü bir durumun önlenmesi alt boyutunda, refah seviyesi iyi olan katılımcıların puanları, refah seviyesi kötü olanlardan daha yüksektir. İyileştirilmiş durum alt boyutunda, refah seviyesi iyi olan katılımcıların puanları, refah seviyesi çok kötü olanlardan daha yüksektir. Yaşam Kalitesi ölçeğinde, refah seviyesi kötü ve çok kötü olanların puan ortalamaları,

normal, iyi ve çok iyi refah seviyesine sahip olanlardan daha düşüktür. Ayrıca, refah seviyesi normal olanların puanları, iyi ve çok iyi refah seviyesine sahip olanlardan daha düşüktür.

Tablo 9. Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4
1- Psikolojik deneyimin gerçekleşmesi	1			
2- Daha kötü bir durumun önlenmesi	,634** ,000	1		
3- İyileştirilmiş durum	,732** ,000	,734** ,000	1	
4- Yaşam kalitesi	,295** ,000	,181** ,000	,319** ,000	1

p<0,01**, p<0,05*

Tablo 9 inceleme sonuçlarına göre rekreasyonda algılanan sağlık çıktısı ölçeğinin tüm alt boyutları yaşam kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p<0.05).

Tablo 10. Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısının Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisinin İncelenmesi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	Standart Hata	Beta	t	p	VIF	F	Model (p)	R2	Durbin Watson
Yaşam Kalitesi	Sabit	2,637	,120	-	21,981	,000*	-				
	Psikolojik	,079	,029	,163	2,747	,006*	2,254	25,512	,000**	,115	1,687
	Daha kötü	-,066	,026	-,150	2,516	,012*	2,268				
	İyileştirilmiş	,144	,032	,310	4,575	,000*	2,926				

p<0,05*

Tablo 10’da yapılan regresyon analiz sonucuna göre, F değerine karşılık gelen anlamlılık seviyesine bakıldığında kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (F=25,512; p<0.05). Bağımsız değişkenlere ait beta katsayı değerine, t değerine ve anlamlılık seviyesine bakıldığında; Psikolojik deneyimin gerçekleşmesi (t=21.981 p<0.05), Daha kötü bir durumun önlenmesi (t=2.747 p<0.05) ve İyileştirilmiş durum (t=2.516 p<0.05) yaşam kalitesi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Yaşam kalitesi üzerindeki değişimin %11,5’ini açıkladığı görülmektedir (Düzenlenmiş R²=0.115). Daha kötü bir durumun önlenmesi değişkenindeki 1 birimlik artış yaşam kalitesi üzerindeki ,079 oranında artışa ($\beta=0.079$); Daha kötü bir durumun önlenmesi değişkenindeki 1 birimlik artış yaşam kalitesi üzerinde-0.066’lık azalışa ($\beta=-.066$); İyileştirilmiş durum üzerindeki 1 birimlik artış yaşam kalitesi üzerinde 0.144’lük ($\beta=0.144$) artışa neden olmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcıların çoğunluğunu 396 kişi ile erkekler (%69,5) oluşturmaktadır. Kendi kategorisinde en yüksek orana sahip olan değişkenler; 20-24 yaş Aralığı (%29,1); bekâr olanlar (%72,3); lisans mezunu olanlar (%63,9); tam zamanlı çalışanlar (%52,6);16 Saat ve Üzeri serbest zamanı olanlar (%29,5); Serbest zamanını bazen değerlendirenler (%64,2); orta düzey refah düzeyine sahip olanlar (%52,3); Spor salonuna 6 aydan daha az üyeliği bulunanlar (%44,2); ve Spor merkezlerinden 4 seans ve altı yararlanan katılımcılardan oluşmaktadır (%28,1).

Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı Ölçeği iç tutarlılığının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen güvenilirlik analizinde Psikolojik deneyimin gerçekleşmesi alt boyutu Cronbach's Alpha değerinin 0,939; Daha kötü bir durumun önlenmesi alt boyutunda 0,896; İyileştirilmiş durum boyutunda 0,914 ve Yaşam kalitesi ölçeğinin 0,803 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre ölçeklerin “yüksek derecede güvenilir” olduğunu göstermektedir.

Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı Ölçeğinin etki düzeyleri 1 ile 7 arasında değerlendirildiğinde ölçek puanlarının iyi düzeyde olduğu görülürken; İyileştirilmiş durum alt boyutunun ($\bar{x}=5,91$) en yüksek puan alan boyut olduğu ve arkasından Psikolojik deneyimin gerçekleşmesi ve Daha kötü bir durumun önlenmesi alt boyutlarının ($\bar{x}=5,59$) eşit ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Yaşam kalitesi ölçeğinin ise etki düzeyinin 1 ile 5 arasında değerlendirildiğinde ($\bar{x}=3,56$) ile orta düzeyde olduğu görülmektedir. Rekreasyonda algılanan sağlık çıktısı ölçeğinin tüm alt boyutları yaşam kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Rekreasyonda algılanan sağlık çıktılarının yaşam kalitesi üzerindeki etkisini inceleyen regresyon analizi sonucunda, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F=25,512$; $p<0.05$). Analiz sonuçlarına göre: Psikolojik deneyimin gerçekleşmesi ($t=21.981$, $p<0.05$). Daha kötü bir durumun önlenmesi ($t=2.747$, $p<0.05$). İyileştirilmiş durum ($t=2.516$, $p<0.05$). Bu değişkenlerin hepsinin yaşam kalitesi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkileri bulunmaktadır. Yaşam kalitesindeki değişimin %11,5'i bu modelle açıklanabilmektedir (Düzenlenmiş $R^2=0.115$). Daha kötü bir durumun önlenmesindeki 1 birimlik artış, yaşam kalitesinde 0.079 oranında artışa ($\beta=0.079$) yol açar. Daha kötü bir durumun önlenmesindeki 1 birimlik artış, yaşam kalitesinde 0.066 oranında azalmaya ($\beta=-0.066$) neden olur. İyileştirilmiş durumdaki 1 birimlik artış, yaşam kalitesinde 0.144 oranında artışa ($\beta=0.144$) neden olmaktadır.

Bireylerin yaş değişkenine göre yapılan analiz sonuçlarına göre, kurulan modelin anlamlı olduğu görülmektedir. Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı ölçeğinin alt boyutları (psikolojik deneyim, daha kötü bir durumun önlenmesi ve iyileştirilmiş durum) ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak, Yaşam Kalitesi ölçeği ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bonferroni analizi sonuçlarına göre: 20-24 ve 30-34 yaşındaki katılımcıların yaşam doyumları, 14-19 yaşındaki katılımcılardan daha yüksektir. 14-19 yaşındaki katılımcıların yaşam doyumları ise 25-29 yaş aralığındakilerden daha yüksektir. Aydın (2020) çalışmasında, yaş arttıkça yaşam doyumunun da arttığı belirtilmiştir. Fiske ve diğerleri (2009), bu farkı yaşlı insanların daha az psikolojik sıkıntı yaşamaları ve stresin yaşla azalması ile açıklamaktadır.

Bireylerin cinsiyet değişkenine göre yapılan inceleme sonucunda modelin anlamlı olduğu görülmektedir. Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı ölçeğinin psikolojik deneyim ve daha kötü bir durumun önlenmesi alt boyutları ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Erkek katılımcıların puanlarının kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Fakat, Elçi, Doğan ve Gürbüz'ün (2019) çalışmasında, bu alt boyutlar için cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Bireylerin eğitim düzeyine göre yapılan inceleme sonucunda modelin anlamlı olduğu görülmektedir. Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı ölçeğinin tüm alt boyutları ve Yaşam Kalitesi ölçeği ile eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak Bonferroni testine göre: Psikolojik deneyimin gerçekleşmesi alt boyutunda lise mezunlarının puanları lisansüstü mezunlardan daha yüksektir. Daha kötü bir durumun önlenmesi alt boyutunda lisans ve lisansüstü mezunlarının puanları ortaokul mezunlarından daha yüksektir. İyileştirilmiş durum alt boyutunda lisans ve lisansüstü mezunlarının puanları ortaokul mezunlarından daha yüksektir ve lisansüstü mezunlarının puanları lise mezunlarından daha yüksektir. Yaşam Kalitesi ölçeğinde lisansüstü mezunlarının puanları lise mezunlarından daha yüksektir. Eğitim düzeyi, yaşam kalitesini belirlemede önemli bir rol oynar. Yapılan bir araştırmada, farklı eğitim seviyelerine sahip gruplar arasında yapılan Bonferroni testi

sonuçlarına göre, rekreasyonda algılanan sağlık çıktısı ölçeğinin farklı alt boyutlarında bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Lise mezunları genellikle daha yüksek puan almıştır. Aynı şekilde, yaşam kalitesi ölçeğinde lisansüstü mezunların puanlarının lise mezunlarından daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Düşük eğitim seviyesine sahip bireylerin, genellikle yüksek eğitim seviyesine sahip olanlara göre serbest zaman aktivitelerine katılımda çeşitli kısıtlamalarla karşılaştıkları düşünülmektedir (Alexandris ve Carroll, 1997; Chick ve diğerleri, 2015). Eğitim seviyesinin bireylerin gelir düzeyini etkilediği düşünüldüğünde, düşük eğitim düzeyine sahip bir kişinin gelir düzeyinin de düşük olabileceği ve bu durumun aktivite tercihlerini etkileyebileceği belirtilmektedir (Shores ve Scott, 2007). Bu nedenle, serbest zaman aktivitelerine katılamayan bireylerin sağlık faydalarından yeterince yararlanamayabileceği ve bu durumun genel sağlık düzeylerini etkileyebileceği öne sürülmektedir. Aktivite tercihleri ve katılımda eğitim düzeyinin belirleyici bir faktör olduğu ve eğitilmiş bireylerin genel sağlık düzeylerinin daha yüksek olabileceği düşünülmektedir (Hu ve diğerleri, 2007).

Araştırmamız, bireylerin serbest zaman aktivitelerinin modelinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı ölçeğinin alt boyutları ile haftalık serbest zaman değişkeni arasında yapılan analizlerde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bonferonni analizine göre, psikolojik deneyim, daha kötü bir durumun önlenmesi ve iyileştirilmiş durum alt boyutlarında, haftalık 1-5 saat serbest zamanı olan katılımcıların puanlarının diğer gruplardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öztaş'ın (2018) çalışması da benzer şekilde, haftalık serbest zaman süresinin artmasıyla birlikte katılımcıların etkinliklere katılım sayılarının ve doyum düzeylerinin arttığını göstermektedir. Sonuç olarak, serbest zaman süresinin artmasıyla birlikte katılımcıların aktivite katılımı ve doyum düzeylerinin arttığı yorumlanabilir.

Araştırmamızda, bireylerin serbest zaman değerlendirme modelinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı ölçeğinin psikolojik deneyim alt boyutu ve Yaşam Kalitesi ölçeği ile Serbest Zaman Değerlendirme değişkeni arasında anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Bonferonni testi sonuçlarına göre, psikolojik deneyim alt boyutunda, serbest zamanlarını bazen değerlendiren katılımcıların hiçbir zaman değerlendirmeyenlere göre daha yüksek puan aldığı ve hiçbir zaman değerlendirmeyenlerin puanlarının bazen değerlendirenlerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yaşam doyum ölçeğinde, serbest zamanlarını bazen veya hiçbir zaman değerlendirmeyen katılımcıların her zaman değerlendirenlerden daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Genç ve arkadaşları (2011) fiziksel aktivitenin yaşam doyumuyla ilişkisini araştırmış ve fiziksel aktivitenin artmasıyla yaşam doyumunun da arttığını bulmuştur. Rekreasyonel etkinlikler açısından, doğa sporlarına katılanların yaşam doyumunu, katılmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur (Mert ve Ardahan, 2014). Araştırmalar, serbest zamanlarda düzenli yapılan fiziksel aktivitenin, sağlıklı bireylerde olduğu gibi kanser tedavisi görmüş bireylerde de yaşam doyumunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Courneya ve Friedenreich, 2007; Irwin ve ark., 2008; Monninkhof ve ark., 2007; Mutrie ve ark., 2007).

Araştırmamızda, bireylerin refah düzeyi değişkeninin modelinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktısı ölçeğinin tüm alt boyutlarında ve Yaşam Kalitesi ölçeği ile refah düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Bonferonni testi sonuçlarına göre, psikolojik deneyim alt boyutunda, refahı iyi olan katılımcıların puanlarının normal ve çok kötü refah seviyesine sahip olanlardan daha yüksek olduğu; daha kötü bir durumun önlenmesi alt boyutunda, refahı iyi olan katılımcıların puanlarının kötü refah seviyesine sahip olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yaşam kalitesi ölçeğinde ise, refahı kötü ve çok kötü olanların puan ortalamalarının, normal, iyi ve çok iyi refah seviyelerine sahip olanlardan daha düşük olduğu görülmüştür. Özel'in (2019) araştırması, yaşam doyumunu ile maddi durum arasında olumlu bir ilişki bulmuştur. Maddi durumu yüksek olan katılımcıların yaşam doyumlarının da yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak, Kızılyallı (2014) tarafından yapılan çalışma, Ankara Üniversitesi

öğrencilerinin kadınların spor etkinliklerine katılımıyla ilgili olarak farklı sonuçlar ortaya koymuştur. Araştırma sonuçları, rekreasyonda algılanan sağlık çıktılarının yaşam kalitesi üzerinde anlamlı ve olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Özellikle psikolojik deneyim, daha kötü bir durumun önlenmesi ve iyileştirilmiş durum boyutlarının, bireylerin yaşam kalitesini artırmada önemli belirleyiciler olduğu söylenebilir.

Öneriler

Serbest zaman aktiviteleri ile algılanan sağlık çıktısı, yaşam kalitesi ve refah düzeyi arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, bireylerin sağlık, yaşam kalitesi ve refahlarını artırmak için serbest zaman aktivitelerine daha fazla katılım teşvik edilebilir. Refah düzeyi düşük olan bireylerin serbest zaman aktivitelerine daha fazla katılımını sağlamak için destekleyici politika ve programlar geliştirilebilir. Bu politika ve programlar, ekonomik olanakları sınırlı olan bireylerin de serbest zaman aktivitelerine erişimini artırabilir ve böylece yaşam kalitelerini ve refahlarını iyileştirebilir. Fiziksel aktivite ile yaşam doyumu arasındaki pozitif ilişkiyi göz önünde bulundurarak, toplumda düzenli fiziksel aktiviteyi teşvik edici kampanyalar ve programlar düzenlenebilir. Bu sayede, bireylerin sağlık ve yaşam kalitelerini artırıcı etkiler elde edilebilir.

Kaynakça

- Alexandris, K., & Carroll, B. (1997). Demographic Differences In The Perception Of Constrains On Recreational Sports Participation: Results From A Study In Greece. *Leisure Studies*, 16, 107-125. <https://doi.org/10.1080/026143697375449>
- Aydın, İ. (2020). Rekreasyonel fiziksel aktivitelere düzenli katılan bireylerde ilgilenim, algılanan sağlık çıktısı ve yaşam doyumu ilişkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Chick, G., Hsu, Y.-C., Yeh, C.-K., & Hsieh, C.-M. (2015). Leisure constraints, leisure satisfaction, life satisfaction, and self-rated health in six cities in Taiwan. *Leisure Sciences*, 37(3), 232–251. <https://doi.org/10.1080/01490400.2014.967897>
- Courneya, K. S., & Friedenreich, C. M. (2007). Physical activity and cancer control. *Seminars and Oncology Nursing*, 23(4), 242-52. <https://doi.org/10.1016/j.soncn.2007.08.002>
- Cummins, R. A., McCabe, M. P., Romeo, Y., & Gullone, E. (1994). The Comprehensive Quality-of-Life Scale (COMQOL)-instrument development and psychometric evaluation on college staff and students. *Educational and psychological measurement*, 54(2), 372-382. <https://doi.org/10.1177/0013164494054002011>
- Cuthrell, B. A. (2013). The relationship between recreational activity participation and vision related quality of life among adults with visual impairment. published. Master Dissertation. East Carolina University.
- Demir C. (2003). Demografik Özellikler İle Sağlanan İmkânların Sportif Faaliyet Tercihleri Üzerine Etkileri. Üniversite Gençliğine Yönelik Bir Uygulama. 1. Gençlik, Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu. Ankara: Türk Hava Kurumu Basım Evi İşletmeciliği.
- Desbrow, B., Slater, G., & Cox, G. R. (2020). Sports nutrition for the recreational athlete. *Australian journal of general practice*, 49(1/2), 17-22. <http://doi.org/10.3316/informit.930666719784240>
- Devecioğlu, S., & Yücel, A. S. (2012). Spor sektörü ve altı sigma yönetim modeli. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 17-24. https://doi.org/10.1501/Sporm_00000000216
- Elçi, G., Doğan, M., & Gürbüz, B. (2019). Bireylerin rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları ve yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences-IJSETS*, 5(3), 93-106. <https://doi.org/10.18826/useeabd.536833>

- Fiske, A., Wetherell, J. L., & Gatz, M. (2009). Depression in older adults. *Annual review of clinical psychology*, 5(1), 363-389. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.032408.153621>
- Genç, A., Şener, Ü., Karabacak, H., & Üçok, K. (2011). Kadın ve erkek genç erişkinler arasında fiziksel aktivite ve yaşam kalitesi farklılıklarının araştırılması. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 12(3), 145-150. <https://doi.org/10.18229/ktd.34902>
- Gómez, E., Hill, E., Zhu, X., & Freidt, B. (2016). Perceived Health Outcomes of Recreation Scale (PHORS): reliability, validity and invariance. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 20(1), 27-37. <https://doi.org/10.1080/1091367X.2015.1089245>
- Hu, P., Wagle, N., Goldman, N., Weinstein, M., & Seeman, T. E. (2007). The associations between socioeconomic status, allostatic load and measures of health in older Taiwanese persons: Taiwan social environment and biomarkers of aging study. *Journal of biosocial science*, 39(4), 545-556. <https://doi.org/10.1017/S0021932006001556>
- Irwin, M. L., Smith, A. W., McTiernan, A., BallardBarbarsh, R., Cronin, K., Gilliland, F. D., Baumgartner, R. N., Bumgartner, K. B., & Bernstein, L. (2008). Influence of pre- and post diagnosis physical activity on mortality in breast cancer survivors: the health, eating, activity, and life style study. *Journal Clinic Oncology*, 26(24), 3958-64. <http://doi.org/10.1200/JCO.2007.15.9822>
- Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kızılyallı, M. (2014). Ankara Üniversitesi öğrencilerinin kadınların spor etkinliklerine katılımlarına ilişkin görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Mert, M., & Ardahan, F. (2014). Yaşam doyumu duygusal zekâ ve rekreatif doğa sporları yapmanın bireylerin ekolojik algısı üzerine etkisi: Türkiye örneği, *Uluslararası Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 12(4), 50-69.
- Mieczkowski Z. (1990). *World trend in tourism and recreation*, New York: Peter Lang Publishing, USA.
- Monninkhof, E. M., Elias, S. G., Vlems, F. A., van der Tweel, I., Schuit, A. J., Voskuil, D. W., & van Leeuwen, F. E. (2007). Physical activity and breast cancer: a systematic review. *epidemiology*, 18(1), 137-157. <http://doi.org/10.1097/01.ede.0000251167.75581.98>
- Moons, P., Budts, W., & De Geest, S. (2006). Critique on the conceptualisation of quality of life: A review and evaluation of different conceptual approaches. *International journal of nursing studies*, 43(7), 891-901. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2006.03.015>
- Mutrie, N., Campbell, A. M., Whyte, F., McConnachie, A., Emslie, C., Lee, L., ... & Ritchie, D. (2007). Benefits of supervised group exercise programme for women being treated for early stage breast cancer: pragmatic randomised controlled trial. *Bmj*, 334(7592), 517. <https://doi.org/10.1136/bmj.39094.648553.AE>
- Önal, L. (2017). Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin boş zaman tutumları ile boş zaman aktivitelerine katılımını engelleyen faktörlerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Erzurum.
- Özel, B. (2019). Üniversite öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlerine yönelik yaşam doyum, tatmin ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.
- Öztaş, İ. (2018). Farklı kurumlarda çalışan memurların serbest zaman doyum ve mutluluk düzeylerinin belirlenmesi (Kırıkkale ili örneği). Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.

- Rimmer, J. H., Padalabalanarayanan, S., Malone, L. A., & Mehta, T. (2017). Fitness facilities still lack accessibility for people with disabilities. *Disability and health journal*, 10(2), 214-221. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2016.12.011>
- Shores, K., & Scott, D. (2007). The relationship of individual time perspective and recreation experience preferences. *Journal of Leisure Research*, 39(1), 28-59. <https://doi.org/10.1080/00222216.2007.11950097>
- Spiers, A., & Walker, G. J. (2008). The effects of ethnicity and leisure satisfaction on happiness, peacefulness, and quality of life. *Leisure Sciences*, 31(1), 84-99. <https://doi.org/10.1080/01490400802558277>
- Whoqol Group. (1998). Development of the World Health Organization WHOQOL-BREF quality of life assessment. *Psychological medicine*, 28(3), 551-558. <https://doi.org/10.1017/S0033291798006667>
- Yerlisu Lapa, T., Serdar, E., Tercan Kaas, E., Çakır, V. O., & Köse, E. (2020). Rekreatasyonda Algılanan Sağlık Çıktıları Ölçeğinin Türkçe Versiyonunun Psikometrik Özellikleri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 31(2), 83-95. <https://doi.org/10.17644/sbd.684205>
- Yıldız Y. (2019). Bireysel ve takım sporcularının sportif karakterlerinin ve zekâ boyutlarının sportif başarı motivasyonları üzerine etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Muğla.
- Zorba, E., & Saygın, Ö. (2009). Fiziksel aktivite ve fiziksel uygunluk. Ankara: İnceler Ofset.

Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Özyeterlilik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kars İli Örneği) *

Ali ARAS¹, Ergün YURDADÖN²

1-T. C. Milli Eğitim Bakanlığı

2-Iğdır Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Öz: Bu araştırma spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin öz yeterlilik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya Kars ilinde bulunan 4 farklı lise türünden okul sporlarında spor yapan 188 ve 222 spor yapmayan toplamda 410 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Bu çalışmada verilerin toplanması amacıyla, özgün formu 23 maddeden oluşan, Sherer ve arkadaşları (1982) tarafından geliştirilen, Yıldırım ve İlhan (2010) tarafından Türk toplumuna uyarlaması yapılan genel öz yeterlik ölçeği kullanılmıştır. IBM SPSS 25.0 programı kullanılarak verilerin analizinin yapıldığı bu çalışmada frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, Cronbach alpha gibi hesaplamalar yapılmıştır. Katılımcıların kişilik özellikleri üçten az olduğu durumlarda Bağımsız Örneklem t testi, üç ve daha fazla olduğu durumlarda Tek Yönlü Anova analizi ve farkların hesaplanmasında Bonferonni analizi uygulanmıştır. Verilerin normal dağılımdan gelip gelmediği basıklık çarpıklık katsayılarına bakılarak karar verilmiş ve bu değerlerin +2, -2 arasında olduğu ve verilerin normal dağılıma uygun olduğu görülmüştür (George & Mallery, 2003). Uygulanan analizlerde %95 güven aralığı referans alınmıştır. Katılımcıların öz yeterlilik düzeyleri ile sınıf düzeyi değişkeni arasında yapılan analiz sonucunda yılmama boyutu ve ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu, katılımcıların öz yeterlilik düzeyleri ile lise türü karşılaştırmasında sürdürme çabası- ısrar boyutunda anlamlı farklılık olduğu, Katılımcıların öz yeterlilik düzeyleri ile cinsiyet, spor yapma durumu, ailede başka spor yapan olma durumu değişkelerinde ölçek toplam puanı ve tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların öz yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Öz Yeterlik, Lise, Öğrenci.

An Investigation of the Self-Efficacy Levels of High School Students Who Do and Do Not Participate in Sports in Terms of Various Variables: A Case Study from Kars Province

*Bu makale yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Atıf: Aras, A., & Yurdadön, E. (2025). Spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin özyeterlilik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (Kars ili örneği). Fair Play Dergisi, 2(1), 25–33.

Geliş/Received: 22.11.2025

Kabul/Accepted: 30.12.2025

Yayın/Published: 31.12.2025

Abstract: This study was conducted to investigate the self-efficacy levels of high school students who participate in sports and those who do not, in terms of various variables. The research involved a total of 410 students from 4 different types of high schools in Kars province, with 188 students who participate in school sports and 222 students who do not. In this study, a 23-item self-report scale, developed by Sherer et al. (1982) and adapted for Turkish society by Yıldırım and İlhan (2010), was used to collect data. The data were analyzed using the IBM SPSS 25.0 program, with statistical calculations such as frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Cronbach's alpha. When the personality characteristics of the participants were fewer than three, the Independent Samples t-test was applied; when there were three or more characteristics, One-Way ANOVA analysis was used, and the Bonferroni test was applied to calculate the differences. The normality of the data was checked using the skewness and kurtosis coefficients, and it was determined that the values were between +2 and -2, indicating that the data were normally distributed (George & Mallery, 2003). A 95% confidence interval was used as the reference for the analyses. As a result of the analysis conducted between the participants' self-efficacy levels and grade level, statistically significant differences were found in the "persistence" dimension and the total score of the scale. In the comparison of self-efficacy levels by high school type, a significant difference was found in the "effort-persistence" dimension. However, no significant differences were found in the total scale score or its sub-dimensions based on gender, participation in sports, or whether someone in the family also participates in sports. The results of the study revealed that the participants had high self-efficacy levels.

Keywords: Sports, Self-Efficacy, High School, Student.

Giriş

Spor bireyi bedensel, fiziksel ve ruhsal gelişimini destekleyen ve birçok olumlu özellik kazanmasına destek sunan bir unsurdur. Spor kişinin ihtiyaçlarını gideren birlikte hareket edebilmeye olanak sağlayan, sosyalleşmeyi sağlayan, rekabet duygusunu geliştiren, belirli kurallara sahip fiziksel aktiviteler olarak karşımıza çıkmaktadır (Heper vd., 2012).

Sporun tüm yaş gruplarına faydası olduğu gibi fiziksel ve ruhsal gelişimin hızlı olduğu özellikle ergenlik döneminde faydası yadsınama bir gerçekliktir. Bu dönemde sporla birlikte bireyde bulunan enerjinin olumlu alanlara yönltilmesiyle zararlı alışkanlıkların önüne geçilmesi, disiplin duygularının gelişimi, planlı ve programlı olma, öz yeterlilik gibi olumlu özellikler kazanabilmektedir (Eyüboğlu, 2012).

Öz yeterlilik, kişinin iş veya hobiler gibi belirli bir eylemi gerçekleştirirken hissettiği güven ve belirli bir eylemi düzgün bir şekilde gerçekleştirebileceğine veya belirli bir hedefe ulaşabileceğine olan inanç olarak tanımlanır (Jang, 2017). Öz yeterlilik kavramı Bandura'nın sosyal öğrenme teorisinde öne çıkardığı ve bu teorisin merkezini oluşturan bir kavramdır. Bandura'ya göre öz yeterlilik, kişinin kendi yeteneklerine olan inancı veya beceriler ve koşullar açısından belirli bir durumla başa çıkma yeteneğinin bir tür beklentisi veya değerlendirmesi olarak anlaşılabılır (Bandura, 1997). Başka bir tanımda ise Bandura öz yeterliği bir bireyin kendi yetenekleri hakkındaki yargıları olarak tanımlamıştır ve bu yargılara dayanarak, bireyler eylemlerini istenilen performansı elde etmelerini sağlayacak şekilde düzenler ve yürütürler (Bandura, 1987). Öz yeterlik ayrıca fiziksel aktiviteye katılımı ilişkili olarak da analiz edilmiş olup, bu uygulamanın kurulması ve sürdürülmesinde özel bir öneme sahiptir (Hamilton vd., 2017). Öz yeterliliğin faydaları arasında hedef belirleme, iş performansında, akademik başarı gibi bir çok olumlu rolü vardır (Wolf vd., 2018; Hwang vd., 2016; Tan ve Chou, 2018).

Yüksek öz-yeterliğe sahip kişiler, yüksek zorluk düzeyinde karşılaştıkları durumlarda daha verimli ve rahat olabilmektedir. Düşük öz-yeterliğe sahip bireyler ise zorlu durumlarda yapılacak işin daha zorlu olduğu inancına sahiptir. Bunun sonucunda ise kaygı ve stres düzeyi artarken problem çözme durumu da zorlaşmaktadır (Üredi ve Üredi, 2006). Öz yeterlik ya da bir başka anlamı ile kendine yeterlik, bir problem durumu ile karşılaşıldığında bu problemi çözebilmek ya da bir görevi yerine getirebilmek için gereken becerileri yönetmek, uygulamak düzenlemek, sıraya almak ve sonucunu hesaplamaya olan kendine güven duygusu olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bunun sonucunda kişilerin başarı algılama seviyelerini de çok güçlü bir şekilde etkilenmektedir (Canpolat, ve Çetinkalp, 2011). Öz güven düzeyini yükseltmede sportif faaliyetleri ön plana çıkarmaktır. Sporla birlikte bireylerin öz güven düzeyleri de artmaktadır. Yüksek öz yeterliğe sahip öğrencilerin zorluklar karşısında hemen pes etmedikleri ve öğrenme stratejilerini daha iyi kullandıkları bilinmektedir. Buradan yola çıkarak araştırmamızda spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin öz yeterlilik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın bu kısmında araştırmanın modeli, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiki teknikler hakkında bilgi verilmektedir.

Araştırmanın Modeli

“Genel Öz Yeterlik Ölçeği” kullanılarak spor yapan ve spor yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin öz yeterlik becerilerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Bu çalışma tarama modeli nicel bir çalışmadır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma kapsamında, Kars ili merkezinde yer alan Kars Fen Lisesi, Hasan Harakani Anadolu Lisesi, Gazi Kars Anadolu Lisesi, Selahaddin Eyyubi Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Gazi Ahmet Muhtar Paşa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden 410 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem seçiminde seçkisiz örnekleme yöntemlerinden olan basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur.

Veri Toplama Teknikleri

Bu çalışmada verilerin toplanması iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda araştırmacının geliştirmiş olduğu kişisel bilgiler, ikinci kısımda ise Sherer ve arkadaşları (1982) tarafından geliştirilen Türkçe uyarlamasını Yıldırım ve İlhan'ın (2010) yaptığı Genel Öz Yeterlik ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgiler

Araştırmacı tarafından hazırlanan 10 maddelik demografik bilgi çizelgesinde cinsiyet, sınıf düzeyi, lise türü, kardeş sayısı, aile gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, spor yapma durumu, ailede başka spor yapan kimse olma durumu ve spor branşı bilgilerini ölçen sorular kullanılmıştır.

Genel Öz Yeterlik Ölçeği

Sherer ve arkadaşları (1982) tarafından geliştirilen Türkçe uyarlamasını Yıldırım ve İlhan'ın (2010) yaptığı Genel Öz Yeterlik ölçeği 17 madde ve 3 alt faktörden oluşmaktadır. Ölçek 1-Başlama (9 madde), 2-Yılmama (5 madde) ve 3-Sürdürme Çabası-İsrar (3 madde) boyutlarından oluşmaktadır. Ölçekte bulunan 2, 4, 5, 6, 7, 10, 11,12, 14, 16 ve 17 maddeler ters puanlanmaktadır. 1- Tamamen Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılmıyorum (5) şeklinde 5'li derecelendirmeye sahip ölçekten en düşük 1, en yüksek 85 puan alınmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlanmasında Cronbach alpha katsayısı 0,80 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alpha katsayısı 0,86 olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

IBM SPSS 25.0 programı kullanılarak verilerin analizi yapıldığı bu çalışmada frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, Cronbach alpha gibi hesaplamalar yapılmıştır. Katılımcıların kişilik özellikleri üçten az olduğu durumlarda Bağımsız Örneklem t testi, üç ve daha fazla olduğu durumlarda Tek Yönlü Anova analizi ve Farkların hesaplanmasında Bonferonni analizi uygulanmıştır. Verilerin normal dağılımdan gelip gelmediği basıklık çarpıklık katsayılarına bakılarak karar verilmiş ve bu değerlerin +2, -2 arasında olduğu ve verilerin normal dağılıma uygun olduğu görülmüştür (George and Mallery, 2003). Uygulanan analizlerde %95 güven aralığı referans alınmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Demografik Değişkenler

Değişkenler	f	%
Cinsiyet	Kadın	214
	Erkek	196
Sınıf Düzeyi	9. sınıf	70
	10. sınıf	38
	11. sınıf	129
	12.sınıf	173
Lise Türü	Fen Lisesi	81
	Anadolu Lisesi	166
	İmam Hatip Lisesi	93
	Meslek Lisesi	70

Spor	Yapma	Evet	188	45,9
Durumu		Hayır	222	54,1
		Toplam	410	100

Tablo 1’de en yüksek kategorik değişken oranları cinsiyet değişkeninde kadın öğrenciler (%52,2), sınıf düzeyi değişkeninde 11. Sınıf öğrencileri (%31,5), lise türü değişkeninde Anadolu Lisesi öğrencileri (%40,5), spor yapma durumu değişkeninde spor yapmayan öğrencilerden oluşmaktadır. (%54,1).

Tablo 2. Ölçeklere ilişkin tanımlayıcı değerler

Değişkenler	$\bar{x}$	Ss	Basıklık	Çarpıklık
Başlama	31,72	7,21	-,522	-,015
Yılmama	17,49	4,29	-,476	-,111
Sürdürme	10,04	2,53	-,323	-,115
Öz yeterlilik	59,27	11,89	-,439	,256

Tablo 2’de katılımcıların başlama boyutu puanlarının yüksek düzeyde olduğu ($\bar{x}$ =31,72), yılmama boyutu puanlarının yüksek düzeyde olduğu ($\bar{x}$ =17,49), sürdürme boyutu puanlarının yüksek düzeyde olduğu ($\bar{x}$ =10,04), öz yeterlilik toplam puanının ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir ($\bar{x}$ =59,27).

Tablo 3. Öz yeterlilik ile cinsiyet değişkeninin karşılaştırılması.

Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Başlama	Kadın	214	31,16	6,82	-1,648	,100
	Erkek	196	32,34	7,59		
Yılmama	Kadın	214	17,50	3,84	,024	,981
	Erkek	196	17,48	4,75		
Sürdürme Çabası-Israr	Kadın	214	10,10	2,17	,446	,656
	Erkek	196	9,98	2,87		
Öz yeterlilik	Kadın	214	58,77	10,87	-,887	,376
	Erkek	196	59,82	12,91		

$p < 0,05^*$

Tablo 3’te lise öğrencilerin öz yeterlilik test sonuç ortalamalarının cinsiyete göre değişkenlik gösterip göstermediğine yönelik yapılan independent samples T testi sonuçlarında erkek ve kız katılımcılar arasında hem ölçek toplam puanında hem de üç alt boyutta da anlamlı farklılığa neden olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$).

Tablo 4. Öz yeterlilik ile sınıf düzeyi değişkeninin karşılaştırılması

Boyutlar	Sınıf	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Bonferonni
Başlama	¹ 9. sınıf	70	30,84	6,87	2,253	,082	-
	² 10. sınıf	38	31,44	7,50			
	³ 11. sınıf	129	30,86	7,56			

	⁴ 12. sınıf	173	32,79	6,94			
	¹ 9. sınıf	70	16,07	4,48			
Yılmama	² 10. sınıf	38	16,65	4,86	5,879	,001*	4>1
	³ 11. sınıf	129	17,30	4,11			
	⁴ 12. sınıf	173	18,39	4,04			
Sürdürme	¹ 9. sınıf	70	9,74	2,61	2,115	,098	-
Çabası-	² 10. sınıf	38	9,55	2,85			
Israr	³ 11. sınıf	129	9,89	2,50			
	⁴ 12. sınıf	173	10,39	2,41			
Öz	¹ 9. sınıf	70	56,65	10,71	4,088	,007*	4>1
yeterlilik	² 10. sınıf	38	57,65	13,04			
	³ 11. sınıf	129	58,06	12,22			
	⁴ 12. sınıf	173	61,58	11,50			

p<0,05*

Tablo 4'te lise öğrencilerinin öz yeterlilik test sonuçlarının sınıf düzeylerine göre değişiklik gösterip göstermemesi durumuna göre yapılan one-way ANOVA ve Bonferonni sonuçlarında yılmama boyutunda ve ölçek toplam puanında istatistiksel yönden anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p<0.05). Farkı ortaya çıkarmak için yapılan Bonferonni analizinde 12. sınıfların yılmama puanlarının 9. sınıf öğrencilerine göre belirgin şekilde arttığı, ölçek toplam puanında ise 12. sınıfların öz yeterlilikleri 9. sınıf öğrencilerine göre belirgin şekilde arttığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 5. Öz yeterlilik ile lise türünün karşılaştırılması

Boyutlar	Lise Türü	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Bonferonni
	¹ Fen	81	31,67	6,60			
Başlama	² Anadolu	16	31,90	6,99	,062	,980	-
	6						
	³ İmam Hatip	93	31,55	8,06			
	⁴ Meslek	70	31,58	7,38			
	¹ Fen	81	17,82	4,03			
Yılmama	² Anadolu	16	17,77	4,51	2,443	,064	-
	6						
	³ İmam Hatip	93	17,64	3,88			
	⁴ Meslek	70	16,24	4,46			
	¹ Fen	81	10,02	2,27			
Sürdürme	² Anadolu	16	10,37	2,50	2,881	,036*	2>4
Çabası-	6						
Israr	³ İmam Hatip	93	10,02	2,37			
	⁴ Meslek	70	9,32	2,93			
	¹ Fen	81	59,53	11,33			
Öz	² Anadolu	16	60,06	11,92	,998	,394	-
yeterlilik	6						
	³ İmam Hatip	93	59,22	12,32			
	⁴ Meslek	70	57,15	11,84			

p<0,05*

Tablo 5'te lise öğrencilerinin öz yeterlilik test sonuçlarının lise türü değişkenine göre değişiklik gösterip göstermemesi durumuna göre yapılan one-way ANOVA ve Bonferonni sonuçlarında sadece sürdürme çabası-ısrar boyutunda istatistiksel yönden anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p<0.05).

Farkı ortaya çıkarmak için yapılan Bonferonni analizinde Anadolu liselerinde öğrenim gören lise öğrencilerinin sürdürme çabası-ısrar puanlarının meslek lisesi öğrencilerine göre belirgin şekilde arttığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 6. Öz yeterlilik ile spor yapma değişkeninin karşılaştırılması.

Boyutlar	Spor Yapma	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Başlama	Evet	188	32,27	7,49	1,401	,162
	Hayır	222	31,27	6,96		
Yılmama	Evet	188	17,84	4,72	1,476	,141
	Hayır	222	17,20	3,89		
Sürdürme Çabası-İsrar	Evet	188	10,25	2,84	1,455	,147
	Hayır	222	9,87	2,22		
Öz yeterlilik	Evet	188	60,36	12,77	1,689	,092
	Hayır	222	58,35	11,02		

$p < 0,05^*$

Tablo 7’de lise öğrencilerin öz yeterlilik test sonuç ortalamalarının spor yapma durumuna göre değişkenlik gösterip göstermediğine yönelik yapılan Independent Samples T Testi sonuçlarında spor yapan ve yapmayan katılımcılar arasında hem ölçek toplam puanında hem de üç alt boyutta da anlamlı farklılığa neden olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin öz yeterlilik düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma bulgularında lise öğrencilerin öz yeterlilik düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde araştırmamızla paralel sonuçlara ulaşılmıştır (Karahasanoğlu, 2024; Toktaş vd., 2022; Gülaştı vd., 2022; Eroğlu vd., 2017; Güldü, 2015). Çalışma bulgularımızdan farklı olarak Türkekul ve Sarıkabak, (2019) Beden eğitimi okuyan öğrencilerle yaptığı çalışmada kadın öğrencilerin akademik öz yeterlilik düzeylerinin erkek öğrencilerden yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Literatürde benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Pekdemir, 2015). Farklılığın sebepleri arasında örneklem grubu farklılıkları, kadınların erkeklere göre daha düzenli ve disiplinli olabilmeleri, farklılık çıkan gruplarda kadın öğrencilerin yaş gruplarının daha büyük olabilmesi gibi faktörler oluşurabilmektedir.

Lise öğrencilerinin öz yeterlilik düzeylerinin sınıf düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelendiğinde yılmama boyutunda ve ölçek toplam puanında istatistiksel yönden anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Farkı ortaya çıkarmak için yapılan analizde 12. sınıfların yılmama puanlarının 9. sınıf öğrencilerine göre belirgin şekilde arttığı, ölçek toplam puanında ise 12. sınıfların öz yeterlilikleri 9. sınıf öğrencilerine göre belirgin şekilde arttığı ortaya çıkmıştır. Çalışmamızla paralel olarak Alemdağ vd., (2014) araştırma bulgularında sınıf seviyesi yükseldikçe akademik öz yeterliliğin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Bu durum öğrencilerin yaşları arttıkça hayat tecrübesi edinmeleri ve okula uyum sağlamaları gibi sebeplerden kaynaklanabilmektedir. Literatürde benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Durdukoca, 2010; Oğuz, 2012). Çalışma bulgularımızdan farklı olarak öz yeterlilik ile sınıf düzeyi arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılan çalışmalara da ulaşılmıştır (Eroğlu vd., 2017; Biricik, 2015). Farklılığın sebepleri arasında örneklem grubu farklılığı olabilmektedir.

Lise öğrencilerinin öz yeterlilik düzeylerinin lise türü değişkenine göre değişiklik gösterip

göstermemesi durumuna göre yapılan analiz sonuçlarında sadece sürdürme çabası-ısrar boyutunda istatistiksel yönden anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Farkı ortaya çıkarmak için yapılan analizde Anadolu liselerinde öğrenim gören lise öğrencilerinin sürdürme çabası-ısrar puanlarının meslek lisesi öğrencilerine daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışma bulgularımızla paralel olarak Sezer vd., (2006) araştırma bulgularında lise türü ile öz yeterlilik arasında anlamlı farklılık olduğu, sınavla öğrenci alan liselerde öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlilik düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gömleksiz ve Kılınç (2014) araştırma bulgularında ise Fen lisesi öğrencilerinin yeterlilik düzeylerinin Anadolu lisesi ve öğretmen lisesi öğrencilerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma bulgularımızdan farklı olarak Yenice ve Özden'in (2013) öğretmen adaylarının üzerinde yapmış oldukları çalışmada mezun olunan ortaöğretim türünün öz yeterlik inancı üzerinde anlamlı bir değişiklik göstermediğini aktarmışlardır.

Lise öğrencilerin öz yeterlilik düzeyleri ile spor yapma durumları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde çalışmamızla paralel olarak Abdulrahman'ın (2018) yapmış olduğu çalışmada ise öz yeterliliğin spor yapma ya da yapmamama durumu ile değişiklik göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum öğrencilerin lise türü değişse de benzer durumlarda benzer öz yeterliliğe sahip olmaları, araştırmanın yapıldığı örneklem grubunda benzer özelliklere sahip öğrenciler oluşturması gibi sebeplerle açıklanabilir. Çalışma bulgularımızdan farklı olarak Eyüboğlu (2012) spor yapan ve spor yapmayan öğrenciler üzerine yaptıkları çalışmalarında spor yapmanın öz yeterliliği arttırdığını bildirmişlerdir. Benzer şekilde Öztürk vd. (2005) öz yeterlilik üzerine yaptıkları çalışmalarında spor yapmanın öz yeterliliği arttırdığını belirtmişlerdir. Farklılığın sebepleri arasında örneklem grubunun farklılıklarından kaynaklandığı, çalışmanın yapıldığı yer, içinde bulunulan sosyao-demografik özellikler olabilmektedir.

Öneriler

- Araştırma farklı bölgeler eklenerek karşılaştırmalar yapılabilir.
- Öz yeterlilik ve ilişkili farklı faktörler arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar yapılabilir.
- Farklı eğitim kademeleri karşılaştırılabilir.
- Öğrencilerin öz yeterlilik düzeylerini artırıcı etkinlikler yapılabilir.

Kaynakça

- Abdulrahman Saeed T. (2018). Irak'ta eğitim gören 10-12 yaş grubu spor yapan ve yapmayan öğrencilerin fiziksel uygunluk ve özgüven durumları. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van, Yüksek Lisans Tezi.
- Alemdağ, C., Öncü, E., ve Yılmaz, A. K. (2014). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Akademik Motivasyon ve Akademik ÖzYeterlilikleri. Spor Bilimleri Dergisi, 25(1), 23-35.
- Bandura, A. (1987). Pensamiento y acción: fundamentos sociales. Martínez Roca.
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. Macmillan.
- Biricik, Y. (2015). Beden Eğitimi Ve Spor Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Akademik Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Canpolat, A. M., ve Çetinkalp, Z. K. (2011). İlköğretim II. Kademe Öğrenci-Sporcuların Başarı Algısı ve Öz Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişki. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 13(1), 14-19.
- Eyüboğlu, E. (2012). Spor yapan ve yapmayan 12-14 yaş arası ergenlerin öz yeterlilik düzeylerinin

- karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fırat Durdukoca Ş. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının akademik özyeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 69-77.
- Gömlüksiz, M., & Kılınç, H. (2014). Lise 12. sınıf öğrencilerinin İngilizce öz yeterlik inançlarına ilişkin görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 43-60.
- Gülaştı, C., Yurdadön, E., & Dinç, A. (2022). Amatör Sporcuların Bilgi Okur Yazarlığı Seviyeleri ile Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi. *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, 8(99), 2131-2136.
- Güldü, S. (2015). Liselerde okuyan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda okul metforlarının akademik öz yeterlik ve lise yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Hamilton, K., Warner, L. M., & Schwarzer, R. (2017). The role of self-efficacy and friend support on adolescent vigorous physical activity. *Health Education & Behavior*, 44(1), 175-181.
- Heper, E., Koca, C., Ertan, H., Kale, M., Terek, S., Karabudak, E., & Ertan, H. (2012). Spor Bilimleri ile İlgili Kavramlar ve Sporun Tarihsel Gelişimi. H. Ertan (Ed.), *Spor Bilimlerine Giriş* (1. Baskı, ss. 11-12). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Hwang, M. H., Choi, H. C., Lee, A., Culver, J. D., & Hutchison, B. (2016). The relationship between self-efficacy and academic achievement: A 5-year panel analysis. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 25, 89-98.
- Jang, S. J. (2017). Control of diseases, insects, and weeds and growth promotion of crops by useful plant extracts (Ph. D. dissertation). South Korea: Sunchon National University, 205.
- Karahasanoğlu, A. (2024). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin öz yeterlilikleri ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkide stresle başa çıkma düzeylerinin rolü. Yüksek Lisans Tezi, Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bartın.
- Oğuz A. (2012). Academic self-efficacy beliefs of prospective primary school teachers. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(2), 15-28.
- Öztürk, F., Efe, M., Koparan, Ş. (2005). Yaz spor çalışmalarının 14-16 yaş grubu bireylerin sosyal yetkinlik beklentisi ve atılganlık durumlarına etkisi. X. Ulusal Spor Hekimliği Kongresi, İzmir.
- Pekdemir, Ü. (2015). Dokuzuncu ve Onuncu Sınıf Öğrencilerinin Matematik Başarıları İle Matematik Kaygıları, Benlik Saygıları, Akademik Öz Yeterlik İnançları ve Otomatik Düşünceleri Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Sezer, F., İşgör, İ. Y., Özpolat, A. R., & Sezer, M. (2010). Lise öğrencilerinin öz yeterlilik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 129-137.
- Tan, S. Y., & Chou, C. C. (2018). Supervision effects on self-efficacy, competency, and job involvement of school counsellors. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 28(1), 18-32.
- Toktaş, S., Çiftçi, F., & Demir, A. (2022). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin öz yeterlilikleri ve stresle başa çıkma davranışlarının incelenmesi. *Journal of ROL Sport Sciences*, 3(1), 115-125.
- Türkecul, k. (2019). Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının duygusal zeka düzeyleri ve akademik öz yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Türkecul, K., & Sarıkabak, M. (2019). Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının duygusal zeka

- düzeyleri ve akademik öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5(1), 52-69.
- Üredi, I., & Üredi, L. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetlerine, bulundukları sınıflara ve başarı düzeylerine göre fen öğretimine ilişkin öz-yeterlik inançlarının karşılaştırılması. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(2), 1-8.
- Wolf, B. M., Herrmann, M., & Brandstätter, V. (2018). Self-efficacy vs. action orientation: comparing and contrasting two determinants of goal setting and goal striving. Journal of Research in Personality, 73, 35-45.
- Yenice, N. , Saracaloğlu, A. S. & Özden, B. (2013). Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen Özyeterlik Algıları İle Akademik Kontrol Odağı Arasındaki İlişki. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34 (34) , 227-250.

Özel Sektörde Çalışan Kadınların Cam Tavan Sendromunun İş Motivasyonuna Etkisinin İncelenmesi (İğdır İli Örneği) *

Ramazan SANLAV¹, Aysel YAY²

1-2-İğdır Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Öz: Bu çalışmamızda, cam tavan bilmecesini, kadınların işyerindeki kariyer gelişimini nasıl sınırladığını tespit etmek amacıyla incelemede bulunarak bilime katkı sunmaktır. Cam tavan sendromu, kadınlar veya azınlıklar gibi özel bir grubun, yetenekleri veya nitelikleri ne olursa olsun, mesleki kariyerlerinde ilerlemelerini engelleyen görünmez ve kırılmaz engeller olarak tanımlanabilir. Görünmeyen engeller kadınların terfi etmesini ve işgücüne katılmasını engelliyor. Terfilerde cinsiyete dayalı ayrımcılık üst düzeylerde daha yoğun olmakla birlikte, iş hayatının her aşamasında hissedilmektedir. Çalışmamız İğdır bölgesinde özel sektörde çalışan 229 kadın çalışanlarımıza boş zamanları tespit edilerek anketlerin cevaplanması yapılmıştır. Araştırma kapsamında veri toplamak amacıyla iki farklı ölçekten yararlanılmıştır. Kadın Yöneticilerde Kariyer Engelleri; Cam Tavan Sendromu durumunu belirlemek için Karaca (2007) hazırladığı “Cam Tavan Sendromu Ölçeği” kullanılmıştır. Kadın çalışanların yönetici konumuna gelmemelerin değişkenlerinin performansı etkilemesi açısından iş motivasyon ölçeğini çalışmamızda değerlendirmeye gittik. Elde edilen verilerin analizi SPSS 22 istatistik programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde Tanımlayıcı İstatistikler Frekans, Ortalama, Standart sapma, Dağılım İnceleme, Çarpıklık, Basıklık (Kurtosis), Karşılaştırmalı İstatistikler, Bağımsız Örneklemeler t-Testi, Tek Yönlü ANOVA testleri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda cam tavan algısının demografik ve örgütsel değişkenlere bağlı olarak farklılaştığını; iş motivasyonunun ise özellikle aile sorumlulukları ve bireysel gelişim beklentileriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlar, kadın çalışanların kariyer gelişiminde karşılaştıkları yapısal ve psikososyal engellerin, motivasyon süreçleriyle birlikte ele alınmasının önemini vurgulamakta ve örgütlerin eşitlikçi politika ve uygulamalar geliştirmesi gerekliliğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cam Tavan, Kariyer Engeli, Sendrom

An Examination of the Effect of the Glass Ceiling Syndrome on Job Motivation of Women Working in the Private Sector (The Case of İğdır Province)

Abstract: This study aims to contribute to science by examining the glass ceiling enigma and how it limits women's career development in the workplace. The glass ceiling syndrome can be defined as invisible and unbreakable barriers that prevent a specific group, such as women or minorities, from advancing in their professional careers, regardless of their abilities or qualifications. These invisible barriers prevent women from being promoted and participating in the workforce. While gender-based discrimination in promotions is more intense at the highest levels, it is felt at every stage of working life. In our study, surveys were conducted with 229 female employees working in the private sector in the İğdır region, after identifying their leisure time. Two different scales were used to collect data within the scope of the research. To determine the glass ceiling syndrome among women managers as a career barrier, the “Glass Ceiling Syndrome Scale” developed by Karaca (2007) was used. We evaluated the work motivation scale in our study in terms of how the variables of female employees not reaching managerial positions affect their performance. The analysis of the obtained data was carried out using the SPSS 22 statistical program. Descriptive statistics (frequency, mean, standard deviation), distribution analysis, skewness, kurtosis), comparative statistics, independent samples t-test, and one-way ANOVA tests were applied in the evaluation of the data. The research results show that the perception of the glass ceiling differs depending on demographic and organizational variables; and that work motivation is particularly related to family responsibilities and expectations for personal development. The results emphasize the importance of addressing the structural and psychosocial obstacles that female employees face in their career development together with their motivation processes, and point to the necessity for organizations to develop egalitarian policies and practices.

Keywords: Glass Ceiling, Career Barrier, Syndrome

* Bu makale 2209 öğrenci projesinden üretilerek yapılmıştır

Atıf: Sanlav, R., & Yay, A. (2025). Özel sektörde çalışan kadınların cam tavan sendromunun iş motivasyonuna etkisinin incelenmesi (İğdır ili örneği). Fair Play Dergisi, 2(1), 34–43.

Geliş/Received: 12.11.2025

Kabul/Accepted: 30.12.2025

Yayın/Published: 31.12.2025

Giriş

Çalışma yaşamında birçok kadın çalışan, örgütler bünyesinde yürütülen terfi süreçlerine katılmaktan bilinçli ya da örtük biçimde kaçınabilmektedir. Bu durumun temel nedenlerinden biri, terfi mekanizmalarının en üst kademelerine ulaşma olasılıklarının düşük olduğuna yönelik algı ve inançlardır. Nitekim pek çok kadın çalışan, bulundukları örgütlerde çifte standart uygulamalarının varlığını deneyimlediklerini; erkek çalışanlara kıyasla sahip oldukları nitelik, yetkinlik ve performanslarının yeterince görünür kılınmadığını ve bu nedenle ikincil konumda değerlendirildiklerini ifade etmektedir. Literatürde bu yapısal ve algısal engeller bütünü “cam tavan” kavramı ile açıklanmaktadır (Derin, 2020).

Genel olarak kadınların, erkek çalışanlara kıyasla daha sınırlı kariyer geliştirme ve yükselme fırsatlarına sahip oldukları yönünde yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Kadınların kariyer ilerlemelerinde karşılaştıkları bu eşitsizliklerin önemli bir bölümü, doğrudan ya da dolaylı biçimde cam tavan olgusuyla ilişkilendirilmektedir (Afza & Newaz, 2008). Erkeklerle benzer görev ve sorumlulukları yerine getirmelerine karşın daha düşük unvanlarda istihdam edilen kadın yöneticilerin varlığı bu duruma somut bir örnek oluşturmaktadır. Ayrıca kadın ve erkek çalışanlar arasında ücret düzeyleri karşılaştırıldığında, kadınların sistematik biçimde daha düşük gelir elde ettikleri görülmektedir (Kottis, 1993; Turgut, 2019). Günümüzün küreselleşen ve rekabetin yoğunlaştığı iş dünyasında, örgütlerin sürdürülebilirliklerini sağlayabilmeleri için insan kaynağına stratejik bir unsur olarak yatırım yapmaları kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu bağlamda, küresel rekabet koşulları örgütlerin kadın çalışanlara attettikleri değeri yeniden gözden geçirmelerini gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla kadın çalışanların üst yönetim ve karar alma mekanizmalarına erişimini sınırlayan örgütsel politika ve uygulamaların belirlenmesi, bu engellerin çeşitli bireysel ve örgütsel değişkenlerle ilişkisinin ortaya konulması, etkili çözüm stratejilerinin geliştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Yaşadığımız global çağda kadınlar artık iş hayatının her alanında yasalarla bu desteklenmekte olup erkelerle aynı hakları vermektedir. Özellikle toplumsal cinsiyet eşitliğinin tamam uygulandığı görülmekte fakat kadınların iş hayatlarında bazı sınırlılıklar olmakta resmi olmasa da kadınların yönetici pozisyonlarında eşitsiz erişimi hala görmekteyiz (Sobczak, 2018).

Yetenekli kadınların kurumsal merdivende yüksek pozisyonlara gelmesi, yazılı ve resmi olmayan engellerle kadınların yukarı doğru çıkması, ilerlemesi bu duruma “Tavan” sınırlama konulduğu için, sınırlama ve yükselme hemen belli olmaması “Cam” şeffaf yani yükselmedeki zorluklar olarak bilinmektedir. Cam tavan kadınların çalışma kariyerlerinde, ücret politikası, yetki, saygınlık, görev, terfi ve sorumluluk gibi konumlarda görünmez bir örgütsel ve algısal engellerdir (Lockwood, 2004; Elacqua, 2009). Kadınların iş yerlerinde pozisyon olarak daha yüksek kademelerde yer almamasının etkenlerini belirlemek yönetici pozisyonundaki kişilerin erkek olma düşüncesi gibi bir sendromun benimsenmesi ve bu sendromun giderek artması gibi düşünceler bulunmaktadır. Birçok araştırmada kadınların yönetici pozisyonuna gelememeleri aslında kendi deneyim ve eksikliklerinden değil, kadınların yönetici pozisyonunda olamamaları bireysel, toplumsal, kurumun örgütsel yapıları, kültürel ve psikolojik etkenlerinden kaynaklandığı belirtilmiştir.

Marjinal olarak kadınlar erkeklere oranla iş yerlerinde yönetici pozisyonunda bulunamamaları kültürel ön yargılar dini inanışlar kadının ev ortamındaki sosyal (ailevi) durumu kadınların erkeklere oranla daha az yönetici konumunda bulunmaktadır (Rahim vd., 2018).

Sosyal medyayı gelişmesi bazı olanakların aşılmasında kadınlar açısından bir fırsatların ünü açılabilir. Kadınların daha yararlı destekleyici bir ortamlar, politikalar ve kadınlara yönelik sponsorların teşvik edilmesi gibi çalışmalarla platformlarda duyurula bilir. Cam tavan metaforu kadınların ve erkelerin işe girişlerinde aynı veya iş pozisyonlarında eşit erişime sahip olduklarını belirtmekte. Fakat kadınların egemen olduğu iş alanları dışındaki özel sektörlerde erkelere göre daha fazla problemlerle karşı karşıya

kalmaktadır. Aynı zamanda kadınlar işe girdikten sonra pozisyonlarında ilerleme noktasında da erkelere göre kariyerlerinde zorluklar yaşamaktadır (Eagly vd, 2009). Bulunduğumuz bölge olarak kadınlar erkelere oranla iş bölümlerinde farklılıklar olmakta bu farklılıklar kişilerin tercihleri ve yeteneklerine göre değil, toplumun sosyal normlarına göre belirlendiği iddia edilmektedir (5) Sosyal ayrımcılığın azalması veya eşitlenmesi kadınlarında çalıştığı işlerinde kariyer olarak istediği konumlara rahat bir şekilde gelmesi engellerin ortadan kalması ile olacağını bildirmiştir (Eagly vd, 2000). Bu makalemizde, cam tavan bilmeceğini, kadınların işyerindeki kariyer gelişimini nasıl sınırladığını tespit etmek amacıyla incelemede bulunarak bilime katkı sunmaktır.

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada “nicel yöntem” kullanılmış olup, araştırma deseni olarak da ilişkisel tarama türü tercih edilmiştir. Karasar (2009), ilişkisel tarama modelini iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modeli olarak ifade etmiştir.

Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini, Iğdır ilinde özel sektörde çalışan kadınlar oluşturdu, örneklemini ise basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilmiş, 229 kadın çalışanlara ulaşılmıştır. Balcı’ya (2018) göre, 25 milyona kadar olan evrende 384 örneklem sayısı yeterli olmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama araçları 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmacıların geliştirmiş olduğu kişisel bilgi formunda katılımcıların sosyo-demografik özellikleri olan çocuğunuz varmı, eğitim durumu, medeni durum, yaş, mesleki deneyim, kurum deneyimi ile ilgili olmak üzere toplamda 7 adet soru olacaktır. İkinci bölümde ise Karaca (2007) yılında hazırladığı Cam Tavan Sendromu Ölçeği kullanılmıştır. Toplamda 38 sorudan oluşan ölçek, cam tavanı; çoklu rol üstlenme, kişisel tercih algıları, örgüt kültürü ve politikaları, informal iletişim ağları, mentörlük, mesleki ayrım, stereotipler olmak üzere 7 alt boyutu ifade etmektedir. Çoklu rol üstlenme alt boyutunda 5, kişisel tercih algıları alt boyutunda 7, örgüt kültürü ve politikaları alt boyutunda 8, informal iletişim ağları alt boyutunda 3, mentörlük alt boyutunda 2, mesleki ayrım alt boyutunda 6, stereotipler alt boyutunda 7 soru olmak üzere 5’li likert ölçeği kullanılmıştır. Deneklerden her bir soruya “kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden uygun olanı işaretlemesi istenmiştir. Üçüncü bölümde İş Motivasyonu Ölçeği Marc ve arkadaşları tarafından 1993 yılında geliştirilen İş Motivasyonu Ölçeği, 2013 yılında Yılmaz (133) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek içsel ve dışsal motivasyon (2, 6, 10, 17, 21, 25, 31), uyarıma özgü içsel motivasyon (1, 16, 24, 26, 27, 29), sonraya bırakılmış içsel motivasyon (8, 15, 23, 30), içsel motivasyon-dış düzenleme (13, 20, 28), bilgi ve gelişime özgü içsel motivasyon (7, 11, 12, 14) ve sosyal statü ve özgüvene dayalı içsel motivasyon (3, 4, 5) alt boyutları hakkında bilgi sağlamaktadır.

İstatistiksel Analiz

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 22 istatistik programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde Tanımlayıcı İstatistikler Frekans, Ortalama, Standart sapma, Dağılım İnceleme, Çarpıklık, Basıklık (Kurtosis), Karşılaştırmalı İstatistikler, Bağımsız Örneklem t-Testi, Tek Yönlü ANOVA testleri uygulanmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Araştırma Grubuna Ait Kişisel Özelliklerin Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	n	%
Çocuğunuz Varmı	Evet	107	46.7
	Hayır	122	53.3
Eğitim Durumu	Lise	101	27.5
	Önlisans	111	66.4
	Lisans	17	6.1
Yaş	20-30 yaş arası	106	46.3
	31-40 yaş arası	103	45.0
	41-50 yaş arası	20	8.7
Medeni Durum	Evli	63	27.5
	Bekar	152	66.4
	Boşanmış	14	6.1
Mesleki Deneyim	1-5 yıl arası	148	64.6
	6-10 yıl arası	68	29.7
	11-15 yıl arası	13	5.7
Kurum Deneyimi	0-5 yıl arası	130	56.8
	6-11 yıl arası	90	39.3
	12-17 yıl arası	9	3.9

Araştırmaya katılan bireylerin 46.7'sinin çocuğu varken 53.3'ü çocuk sahibi değildir. 27.5'i lise, 66.4'ü önlisans ve 6.1'i lisans mezunudur. 46.3'ü 20-30 yaş arası, 45.0'ı 31-40 yaş arası, 8.7'si 41-50 yaş arasıdır. 27.5'i evli 66.4'ü bekar, 6.1'i boşanmıştır. 64.6'sı 1-5 yıl arası deneyime sahipken, 29.7'si 6-10 yıl arası, 5.7'si 11-15 yıl deneyime sahiptir. 56.8'i 0-5 yıl kurum deneyimine sahipken, 39.3'ü 6-11 yıl arası, 3.9'u 12-17 yıl arası deneyime sahiptir.

Tablo 2. Verilere Ait Çarpıklık Basıklık Değerleri

Ölçeklere ait alt boyutlar	Skewness	Kurtosis
CAM TAVAN ÖLÇEĞİ	-,274	-,122
Çoklu Rol Üstlenme	-,454	,104
Kadınların Kişisel Tercih Algıları	-,394	,257
Örgüt Kültürü ve Politikaları	-,152	-,214
İnformel İletişim Ağları (Networklar)	,004	-,399
Mentorluk	-,240	-,823
Mesleki Ayrım	-,086	-,199
Stereotipler	,216	-,202
İŞ MOTİVASYON ÖLÇEĞİ	,090	-,072
İçsel Ve Dışsal Motivasyon	-,247	-,215
Uyarıma Özgü İçsel Motivasyon	-,138	-,449
Sonraya Bırakılmış İçsel Motivasyon	-,390	-,090
İçsel Motivasyon-Dış Düzenleme	-,541	,281
Bilgi Ve Gelişime Özgü İçsel Motivasyon	-,098	-,107

Sosyal Statü ve Özgüvene Dayalı İçsel Motivasyon	-,459	,265
--	-------	------

Ölçeklerin ve alt boyutlarının çarpıklık değerleri -541 ile +216 arasında iken, basıklık değerleri -823 ile +257 değerleri arasında değişmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Ölçek Alt Boyutlarından Elde Edilen Puanların Çocukunuz Varmı Değişkeni Açısından Karşılaştırması

Alt Boyutlar	Gruplar	N	X	SS.	t	p
Çoklu Rol Üstlenme	Var	107	20,5607	1,53683	,760	,448
	Yok	122	20,4016	1,61941		
Kadınların Kişisel Tercih Algıları	Var	107	29,6542	1,81245	-,540	,590
	Yok	122	29,7869	1,89051		
Örgüt Kültürü ve Politikaları	Var	106	25,3491	1,94712	-,504	,615
	Yok	122	25,4754	1,83723		
İnformel İletişim Ağları (Networklar)	Var	107	7,1776	,92973	,370	,712
	Yok	122	7,1311	,96167		
Mentorluk	Var	107	4,1121	,70480	-1,497	,136
	Yok	122	4,2459	,64682		
Mesleki Ayrım	Var	107	19,9813	1,22845	1,080	,281
	Yok	122	19,8197	1,03665		
Stereotipler	Var	106	22,6415	1,43553	1,122	,263
	Yok	122	22,4262	1,45408		
İçsel Ve Dışsal Motivasyon	Var	107	14,8318	1,57508	-,021	,983
	Yok	122	14,8361	1,55005		
Uyarıma Özgü İçsel Motivasyon	Var	107	17,6636	1,81682	-,464	,643
	Yok	122	17,7787	1,92209		
Sonraya Bırakılmış İçsel Motivasyon	Var	107	12,2243	1,59781	-2,608	,010*
	Yok	122	12,7459	1,42910		
İçsel Motivasyon-Dış Düzenleme	Var	107	12,7664	1,37071	1,447	,149
	Yok	122	12,5082	1,32519		
Bilgi Ve Gelişime Özgü İçsel Motivasyon	Var	107	10,0654	1,34073	-2,190	,030*
	Yok	122	10,4836	1,54937		
Sosyal Statü ve Özgüvene Dayalı İçsel Motivasyon	Var	107	12,7103	1,15750	-,847	,398
	Yok	122	12,8443	1,22657		

*(p<.05)

Tablo 3'e bakıldığında Sonraya Bırakılmış İçsel Motivasyon ve Bilgi Ve Gelişime Özgü İçsel Motivasyon alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (p<.05).

Tablo 3 4. Eğitim Durumuna Göre Cam Tavan Ve İş Motivasyon Tutum Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Çoklu Rol Üstlenme	Gruplar arası	5,788	2	2,894	1,161	,315	

	Grup içi	563,330	226	2,493		
	Toplam	569,118	228			
Kadınların Kişisel Tercih Algıları	Gruplar arası	1,695	2	,847		
	Grup içi	779,974	226	3,451	,245	,783
	Toplam	781,668	228			
Örgüt Kültürü ve Politikaları	Gruplar arası	1,260	2	,630		
	Grup içi	806,157	225	3,583	,176	,839
	Toplam	807,417	227			
İnformel İletişim Ağları (Networklar)	Gruplar arası	1,149	2	,574		
	Grup içi	202,502	226	,896	,641	,528
	Toplam	203,651	228			
Mentorluk	Gruplar arası	3,488	2	1,744		
	Grup içi	100,809	226	,446	3,910	,021
	Toplam	104,297	228			
Mesleki Ayrım	Gruplar arası	13,652	2	6,826		
	Grup içi	277,833	226	1,229	5,553	,004* 3-2,1-2
	Toplam	291,485	228			
Stereotipler	Gruplar arası	5,313	2	2,657		
	Grup içi	469,529	225	2,087	1,273	,282
	Toplam	474,842	227			
İçsel Ve Dışsal Motivasyon	Gruplar arası	3,670	2	1,835		
	Grup içi	550,025	226	2,434	,754	,472
	Toplam	553,694	228			
Uyarıma Özgü İçsel Motivasyon	Gruplar arası	15,603	2	7,802		
	Grup içi	782,065	226	3,460	2,255	,107
	Toplam	797,668	228			
Sonraya Bırakılmış İçsel Motivasyon	Gruplar arası	5,669	2	2,834		
	Grup içi	527,580	226	2,334	1,214	,299
	Toplam	533,249	228			
İçsel Motivasyon-Dış Düzenleme	Gruplar arası	2,902	2	1,451		
	Grup içi	412,548	226	1,825	,795	,453
	Toplam	415,450	228			
Bilgi Ve Gelişime Özgü İçsel Motivasyon	Gruplar arası	12,019	2	6,010		
	Grup içi	478,959	226	2,119	2,836	,061
	Toplam	490,978	228			
Sosyal Statü ve Özgüvene Dayalı İçsel Motivasyon	Gruplar arası	2,411	2	1,205		
	Grup içi	322,672	226	1,428	,844	,431
	Toplam	325,083	228			

Tablo 4'teki ANOVA bulgularına göre Mesleki Ayrım faktöründe eğitim durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda lisans ve lise eğitim durumuna sahip bireylerin önlisans mezunu olan bireylere göre puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4 5. Kurum Deneyimine Göre Cam Tavan Ve İş Motivasyon Tutum Puanlarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Çoklu Rol Üstlenme	Gruplar arası	10,797	2	5,398	2,185	,115	
	Grup içi	558,321	226	2,470			
	Toplam	569,118	228				
Kadınların Kişisel Tercih Algıları	Gruplar arası	13,880	2	6,940	2,043	,132	
	Grup içi	767,788	226	3,397			
	Toplam	781,668	228				
Örgüt Kültürü ve Politikaları	Gruplar arası	1,306	2	,653	,182	,834	
	Grup içi	806,111	225	3,583			
	Toplam	807,417	227				
İnformal İletişim Ağları (Networklar)	Gruplar arası	2,136	2	1,068	1,198	,304	
	Grup içi	201,515	226	,892			
	Toplam	203,651	228				
Mentorluk	Gruplar arası	1,011	2	,506	1,107	,332	
	Grup içi	103,285	226	,457			
	Toplam	104,297	228				
Mesleki Ayrım	Gruplar arası	4,263	2	2,132	1,677	,189	
	Grup içi	287,221	226	1,271			
	Toplam	291,485	228				
Stereotipler	Gruplar arası	13,395	2	6,698	3,266	,040*	3-2,1-2
	Grup içi	461,447	225	2,051			
	Toplam	474,842	227				
İçsel Ve Dışsal Motivasyon	Gruplar arası	6,758	2	3,379	1,396	,250	
	Grup içi	546,937	226	2,420			
	Toplam	553,694	228				
Uyarıma Özgü İçsel Motivasyon	Gruplar arası	7,657	2	3,829	1,095	,336	
	Grup içi	790,011	226	3,496			
	Toplam	797,668	228				
Sonraya Bırakılmış İçsel Motivasyon	Gruplar arası	13,615	2	6,807	2,961	,054	
	Grup içi	519,634	226	2,299			
	Toplam	533,249	228				
İçsel Motivasyon-Dış Düzenleme	Gruplar arası	1,008	2	,504	,275	,760	
	Grup içi	414,442	226	1,834			
	Toplam	415,450	228				
Bilgi Ve Gelişime Özgü İçsel Motivasyon	Gruplar arası	2,331	2	1,166	,539	,584	
	Grup içi	488,647	226	2,162			
	Toplam	490,978	228				
Sosyal Statü ve Özgüvene Dayalı İçsel	Gruplar arası	,569	2	,285	,198	,820	
	Grup içi	324,514	226	1,436			

Motivasyon	Toplam	325,083	228
------------	--------	---------	-----

Tablo 5'teki ANOVA bulgularına göre Stereotipler faktöründe kurum deneyimine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda 12-17 yıl ve 0-5 yıl kurum deneyimine sahip olan bireylerin 6-11 yıl kurum deneyimine sahip olan bireylere göre puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada katılımcıların cam tavan algıları ile iş motivasyonları, çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma grubunun büyük bir bölümünün 20–40 yaş aralığında, bekar ve mesleki deneyimi görece düşük bireylerden oluşması (Tablo 1), bulguların özellikle kariyerin erken ve orta evrelerindeki çalışanların algı ve motivasyon yapılarını yansıttığını göstermektedir. Nitekim Kanter (1977) ve Cotter ve arkadaşları (2001), cam tavan algısının özellikle kariyerin yükselme aşamalarında daha görünür hale geldiğini ve genç çalışanların bu engelleri kariyer beklentileriyle ilişkilendirerek değerlendirdiklerini belirtmektedir. Bu bağlamda mevcut araştırmanın örneklem yapısı, cam tavan olgusunun kariyer ilerleme süreçleriyle yakından ilişkili olduğunu destekler niteliktedir. Ölçeklere ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde yer alması (Tablo 2), verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığını ve parametrik testlerin kullanılmasının uygun olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, benzer şekilde cam tavan ve iş motivasyonu ölçeklerini kullanan önceki çalışmalarda rapor edilen dağılım özellikleriyle örtüşmektedir (Örücü, Kılıç & Kılıç, 2007; Deci & Ryan, 1985). Dolayısıyla elde edilen istatistiksel sonuçların güvenilir olduğu söylenebilir. “Çocuğunuz var mı” değişkenine göre yapılan karşılaştırmalarda, cam tavan algısına ilişkin alt boyutların hiçbirinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır (Tablo 3). Bu sonuç, Gutek, Cohen ve Tsui (2007) ile Acker’ın (2006) bulgularıyla paralellik göstermektedir. Söz konusu çalışmalarda, aile sorumluluklarının doğrudan cam tavan algısını belirlemediği, daha çok örgütsel yapı ve kültürel faktörlerin bu algıyı şekillendirdiği vurgulanmaktadır. Buna karşılık, iş motivasyonu boyutunda Sonraya Bırakılmış İçsel Motivasyon ve Bilgi ve Gelişime Özgü İçsel Motivasyon alt boyutlarında anlamlı farklılıkların ortaya çıkması, çocuk sahibi olma durumunun motivasyonel süreçler üzerinde etkili olabildiğini göstermektedir.

Deci ve Ryan’ın (1985) öz-belirleme kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, aile sorumluluklarının bireylerin uzun vadeli hedeflere ve kişisel gelişime yönelik motivasyonlarını sınırlayabileceği ifade edilmektedir. Bu yönüyle bulgular, iş–yaşam dengesi literatürüyle uyum göstermektedir (Greenhaus & Beutell, 1985). Eğitim durumuna göre yapılan analizlerde, cam tavan ölçeğinin Mesleki Ayrım alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (Tablo 4). Lisans ve lise mezunlarının önlisans mezunlarına kıyasla daha yüksek mesleki ayrım algısına sahip olmaları, eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin örgütsel eşitsizlikleri daha bilinçli biçimde değerlendirdiklerini düşündürmektedir. Bu bulgu, Schein’in (2001) ve Eagly ve Karau’nun (2002) çalışmalarında ifade edilen, eğitim ve farkındalık düzeyi arttıkça ayrımcılık ve eşitsizlik algısının da güçlendiği yönündeki görüşlerle örtüşmektedir. Özellikle lisans mezunlarının kariyer beklentilerinin daha yüksek olması, karşılaşılan sınırlamaların daha net algılanmasına yol açmış olabilir. Kurum deneyimine göre yapılan analizlerde ise Stereotipler alt boyutunda anlamlı bir farklılık belirlenmiştir (Tablo 5). Buna göre, 0–5 yıl ve 12–17 yıl kurum deneyimine sahip bireylerin stereotip algılarının daha yüksek olması dikkat çekicidir. Bu bulgu, örgüte yeni giren çalışanların henüz uyum sürecinde olmaları nedeniyle kalıp yargıları daha yoğun hissettiklerini; uzun süreli çalışanların ise deneyim birikimi sayesinde bu stereotipleri daha açık biçimde fark ettiklerini göstermektedir. Benzer şekilde Baron ve Greenberg (2003), örgütlerde stereotip algısının kariyerin hem başlangıç hem de ileri evrelerinde daha belirgin hale geldiğini ifade etmektedir. Orta düzey kurum deneyimine sahip bireylerin ise örgütsel uyum ve kabullenme süreçleri nedeniyle bu algıları daha düşük düzeyde bildirdikleri söylenebilir. Genel olarak değerlendirildiğinde, araştırma bulguları cam tavan algısının doğrudan demografik değişkenlerden

ziyade eğitim düzeyi ve kurumsal deneyim gibi yapısal faktörlerle daha yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. İş motivasyonu açısından ise aile sorumluluklarının özellikle içsel motivasyonun bazı boyutlarını etkilediği görülmektedir. Bu sonuçlar, örgütlerin cam tavanı azaltmaya yönelik politikalar geliştirirken yalnızca bireysel özelliklere değil; eğitim, kariyer evresi ve iş–yaşam dengesi gibi çok boyutlu unsurlara odaklanmaları gerektiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, bu araştırma cam tavan olgusunun çok boyutlu ve dinamik bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymakta; bireysel algıların örgütsel bağlam içinde ele alınmasının önemini vurgulamaktadır. Elde edilen bulguların, insan kaynakları uygulamalarına ve eşitlik temelli örgütsel politikalara önemli katkılar sunacağı değerlendirilmektedir.

Öneriler

- Örgütlerde cam tavan algısını azaltmaya yönelik yapılandırılmış kariyer ve terfi politikaları geliştirilmelidir.
- Kadın çalışanların içsel motivasyonlarını destekleyecek iş–yaşam dengesi uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır.
- Eğitim ve farkındalık temelli örgütsel müdahalelerle stereotip ve ayrımcılık algıları azaltılmalıdır.

Kaynakça

- Acker, J. (2006). Inequality regimes: Gender, class, and race in organizations. *Gender & Society*, 20(4), 441–464.
- Afza, S. R., & Newaz, M. K. (2008). Factors determining the presence of glass ceiling and influencing women career advancement in Bangladesh. *BRAC University Journal*, 5(1), 85–92.
- Balcı, A. (2018). Sosyal bilimlerde araştırma. Yöntem, teknik ve ilkeler. (13. Baskı), Ankara: PegemA Yayınları.
- Barsade, S. G., Brief, A. P., Spataro, S. E., & Greenberg, J. (2003). The affective revolution in organizational behavior: The emergence of a paradigm. In J. Greenberg (Ed.), *Organizational behavior: A management challenge* (pp. 3–50). Lawrence Erlbaum Associates.
- Bhasin, K. (2003). Toplumsal cinsiyet (Çev. K. Ay). Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Cotter, D. A., Hermsen, J. M., Ovadia, S., & Vanneman, R. (2001). The glass ceiling effect. *Social Forces*, 80(2), 655–681.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2013). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Springer Science & Business Media.
- Derin, N. (2020). Dünyadan ve Türkiye’den örneklerle cam tavan sendromu. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 137–154.
- Eagly, A. H., & Carli, L. L. (2009). Navigating the labyrinth: The glass ceiling replaced by complex barriers to women’s advancement. *The School Administrator*, 66(8), 10–15.
- Eagly, A. H., & Karau, S. J. (2002). Role congruity theory of prejudice toward female leaders. *Psychological Review*, 109(3), 573–598.
- Eagly, A. H., Wood, W., & Diekmann, A. B. (2000). Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal. In T. Eckes & H. M. Trautner (Eds.), *The developmental social psychology of gender* (pp. 123–174). Psychology Press.
- Elacqua, T. C., Beehr, T. A., Hansen, C. P., & Webster, J. (2009). Managers’ beliefs about the glass

- ceiling: Interpersonal and organizational factors. *Psychology of Women Quarterly*, 33(3), 285–294.
- Gutek, B. A. (2007). Commentary on research about sex discrimination and sexual harassment. In R. J. Sternberg & M. T. Hough (Eds.), *Beyond common sense: Psychological science in the courtroom* (pp. 327–339). American Psychological Association.
- Kanter, R. M. (1977). *Men and women of the corporation*. Basic Books.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler* (7th ed.). Ankara: 3A Research Education.
- Kottis, A. P. (1993). The glass ceiling and how to break it. *Women in Management Review*, 8(4), 9–15.
- Lockwood, N. (2004). The glass ceiling: Domestic and international perspectives. *HR Magazine Research Quarterly*, 1–49.
- Örücü, E., Kılıç, R., & Kılıç, T. (2007). Cam tavan sendromu ve kadınların üst düzey yönetici pozisyonuna yükselmelerindeki engeller: Balıkesir ili örneği. *Yönetim ve Ekonomi*, 14(2), 117–135.
- Rahim, A. G., Akintunde, O., Afolabi, A. A., & Okikiola, I. O. (2018). The glass ceiling conundrum: Illusory belief or barriers that impede women's career advancement in the workplace. *International Journal of Social Sciences and Humanities Research*, 6(2), 161–170.
- Schein, V. E. (2001). A global look at psychological barriers to women's progress in management. *Journal of Social Issues*, 57(4), 675–688.
- Sobczak, A. (2018). Queen bee syndrome: The paradox of women discrimination in the labor market. *Gender and Power*, 9(1), 51–61.
- Turgut, A. Ş. (2019). Türkiye'de gelir eşitsizliğinin toplumsal cinsiyet, kadının istihdamı ve kadın yoksulluğu açısından değerlendirilmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (38), 315–329.

Spor Bilimleri Öğrencilerinin Okul İklimi Algıları İle Kariyer Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi*

Nurullah TENİK¹, Ahmet DİNÇ²

1-2-Iğdır Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Öz: Bu araştırmanın amacı spor bilimleri öğrencilerinin okul iklimi algıları ile kariyer farkındalık düzeylerini incelemektir. Araştırmanın evrenini Iğdır Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler, örneklemini ise araştırmaya katılan 313 (% 58.2' si erkek, %41.8 si kadın) öğrenci oluşturmuştur. Veriler kişisel bilgi formu, Terzi (2015) tarafından geliştirilmiş "Okul İklimi Ölçeği", Yaşar ve Sunay (2019) tarafından geliştirilmiş "Kariyer Farkındalık Ölçeği" kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma verileri IBM SPSS Statistics 26 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçeklere ait verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri üzerinden incelenmiştir. Araştırmanın ölçeklerine ait tanımlayıcı istatistikleri içeren aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler için özelleştirilmiş tablolar oluşturulmuştur. Araştırma hipotezlerinin test edilebilmesi amacıyla farklılık analizleri için iki kategoriden oluşan değişkenlere Bağımsız Örneklem T-Test (Independent Samples T-Test), ikiden fazla kategoriye sahip değişkenlere Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmış ve sürekli değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla da Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı (Pearson's r) kullanılmıştır. Araştırma hipotezleri %95 güven aralığı, %5 hata payı kapsamında $p<.05$ noktasında anlamlı olarak kabul edilmiştir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin okul iklimi toplam puan ortalaması $X=3.25$, okul iklimi alt boyutlarından okula bağlılık $X=2.93$, İletişim $X=3.58$, Öğretim ortamları $X=3.18$, olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin "Okul İklimi ölçeği" ile "Kariyer Farkındalık ölçeği" arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür [$r=.497^{**}$, $p<.05$]. Bu bağlamda üniversitelerde okul iklimini artırmak için gerekli alt yapı (fiziksel) ve üst yapı (sosyal) düzeyinin artırılması önerilir.

Anahtar Kelimeler: Okul İklimi, Kariyer Farkındalık, Spor Bilimleri Öğrencileri

An Examination of Sports Sciences Students' Perceptions of School Climate and Their Career Awareness Levels

Abstract: The aim of this research is to examine the perceptions of school climate and career awareness levels of sports science students. The population of the study consisted of students studying at the Faculty of Sport Sciences of Iğdır University, and the sample consisted of 313 (58.2% male, 41.8% female) students participating in the research. The data were obtained using the personal information form, the "School Climate Scale" developed by Terzi (2015), and the "Career Awareness Scale" developed by Yaşar and Sunay (2019). The research data were analyzed using the IBM SPSS Statistics 26 program. Whether the data of the scales were suitable for normal distribution was examined through skewness and kurtosis values. Customized tables were created for the arithmetic mean, standard deviation, minimum and maximum values, which include descriptive statistics for the scales of the research. In order to test the research hypotheses, Independent Samples T-Test (Independent Samples T-Test) was applied to the variables consisting of two categories for difference analysis, One-Way Analysis of Variance (ANOVA) was applied to the variables with more than two categories, and Pearson Product-Moment Correlation was applied to examine the relationship between continuous variables. Coefficient (Pearson's r) was used. The research hypotheses were accepted as significant at the $p<.05$ point within the scope of 95% confidence interval and 5% margin of error. According to the research findings, the total mean score of the students' school climate was determined as $X=3.25$, school commitment from the sub-dimensions of school climate $X=2.93$, Communication $X=3.58$, Teaching environments $X=3.18$. It has been observed that there is a moderate positive relationship between the students' "School Climate Scale" and "Career Awareness Scale" [$r=.497^{**}$, $p<.05$]. In this context, the necessary infrastructure (physical) and superstructure (It is recommended to increase the social level.

Keywords: School Climate, Career Awareness, Sports Science Students

* Bu makale yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Atıf: Tenik, N., & Dinç, A. (2025). Spor bilimleri öğrencilerinin okul iklimi algıları ile kariyer farkındalıklarının incelenmesi. Fair Play Spor Bilimleri Dergisi, 2(1), 44–62.

Geliş/Received: 12.12.2025

Kabul/Accepted: 30.12.2025

Yayın/Published: 31.12.2025

Giriş

Günümüz örgütleri, yalnızca belirlenmiş amaçlara ulaşmaya odaklanan yapılar olmaktan çıkmış; insan unsurunu merkeze alan, bireysel beklentiler ile örgütsel hedefler arasında denge kurmayı amaçlayan dinamik sistemler hâline gelmiştir. Bu bağlamda örgütler, ortak amaçlar doğrultusunda bir araya gelen bireylerin, belirli bir yapı ve süreç içerisinde etkileşim kurduğu sosyal sistemler olarak tanımlanmaktadır (Balcı, 2016; Başaran, 2008; Erkutlu, 2018). Örgütsel başarı, yalnızca teknik yeterlilikler ya da yapısal düzenlemelerle değil; çalışanların algıları, tutumları, motivasyonları ve örgüt ortamını nasıl deneyimledikleriyle yakından ilişkilidir. Bu noktada örgütsel iklim kavramı, örgütlerin işleyişini ve etkililiğini açıklamada temel bir değişken olarak öne çıkmaktadır.

Örgütsel iklim, örgüt üyelerinin çalışma ortamına ilişkin ortak algılarını ifade etmekte ve bireylerin davranışlarını yönlendiren psikososyal bir çerçeve sunmaktadır (Hoy & Miskel, 2015). Taguiri ve Litwin'e (1968) göre örgütsel iklim, örgütün iç çevresinin üyeler tarafından algılanan ve örgütü diğerlerinden ayıran görece kalitesidir. Bu algılar, bireylerin örgüte yönelik tutumlarını, iş doyumlarını, performanslarını ve örgütsel bağlılıklarını doğrudan etkilemektedir. Olumlu bir örgütsel iklim; iş birliğini, güveni, katılımı ve motivasyonu desteklerken, olumsuz bir iklim; yabancılaşma, düşük performans ve işten ayrılma eğilimleriyle ilişkilendirilmektedir (Aksoy, 2006; Arslan, 2004).

Örgütsel iklim kavramı, eğitim örgütleri bağlamında ele alındığında daha da kritik bir önem kazanmaktadır. Okullar, üzerinde işlem yaptıkları “insan” girdisi nedeniyle diğer örgüt türlerinden ayrılmakta; hem bireysel hem de toplumsal düzeyde uzun vadeli etkiler üretmektedir (Atayeter, 2004). Okul iklimi, yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler ve veliler arasındaki etkileşimlerin oluşturduğu bütünsel atmosferi ifade etmekte ve okulun kendine özgü “kişiliğini” yansıtmaktadır (Şişman, 2002; Hoy, 2003). Araştırmalar, olumlu bir okul ikliminin öğrenci başarısını artırdığını, öğretmen motivasyonu ve iş doyumunu güçlendirdiğini ve okulun genel etkililiğine katkı sağladığını ortaya koymaktadır (Bektaş & Nalçacı, 2013; Marshall, 2003).

Okul ikliminin oluşumunda yöneticilerin liderlik davranışları belirleyici bir role sahiptir. Demokratik, destekleyici ve katılımcı yönetim anlayışları; açık ve sağlıklı bir okul ikliminin gelişmesine katkı sunarken, otoriter ve katı yönetim biçimleri kapalı ve sağlıklı iklimlerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Bursalıoğlu, 2015; Hoy, Tarter & Kottkamp, 1991). Özellikle öğretmenlerin kendilerini değerli hissettikleri, karar süreçlerine katıldıkları ve mesleki gelişimlerinin desteklendiği okul ortamlarında, örgütsel bağlılık ve performans düzeylerinin yükseldiği görülmektedir.

Eğitim örgütleri içerisinde spor bilimleri alanında eğitim veren kurumlar, yapıları ve hedef kitleleri itibarıyla özgün özellikler taşımaktadır. Spor, bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerini destekleyen; disiplin, iş birliği ve sorumluluk bilinci kazandıran çok boyutlu bir olgudur (Alpman, 1972; Erkal, 1978). Spor bilimleri fakülteleri ve beden eğitimi ve spor yüksekokulları, bu alanın mesleki gerekliliklerine uygun olarak hem teorik hem de uygulamalı eğitim sunmakta; öğrencilerin mesleki yeterliliklerinin yanı sıra kariyer gelişimlerini de

şekillendirmektedir (Bozyiğit & Gökbaraz, 2020).

Bu noktada kariyer kavramı ve kariyer farkındalığı, üniversite öğrencileri açısından giderek artan bir önem taşımaktadır. Kariyer, bireyin yaşamı boyunca üstlendiği rollerin, deneyimlerin ve mesleki gelişim sürecinin bütünüdür ifade etmektedir (Bayraktaroğlu, 2006; Niles & Harris-Bowlsbey, 2013). Kariyer farkındalığı ise bireyin kendi ilgi, yetenek ve değerleri ile mevcut kariyer fırsatları arasındaki ilişkiyi bilinçli biçimde değerlendirebilmesini ifade etmektedir (Yaşar, 2019). Özellikle spor bilimleri öğrencilerinin, mezuniyet sonrası karşılaşılabilecekleri mesleki seçenekler konusunda yeterli farkındalığa sahip olmaları, kariyer stresinin azaltılması ve sağlıklı mesleki yönelimlerin geliştirilmesi açısından kritik görülmektedir (Ertekin, 2020).

Literatürde, okul iklimi ile bireylerin motivasyon, iş doyumu ve kariyer algıları arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu ortaya koyan çok sayıda çalışma yer almaktadır. Olumlu ve destekleyici bir okul iklimi, öğrencilerin akademik ve mesleki gelişimlerini desteklerken, kariyer planlama süreçlerini de güçlendirmektedir (Storlie & Toomey, 2019). Bu bağlamda, spor bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin okul iklimine yönelik algıları ile kariyer farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi, hem eğitim yönetimi hem de spor bilimleri literatürüne önemli katkılar sunma potansiyeline sahiptir.

Bu çalışmada, örgütsel iklim, okul iklimi ve kariyer farkındalığı kavramları kuramsal bir çerçevede ele alınarak, spor bilimleri öğrencilerinin eğitim aldıkları kurumlara ilişkin algılarının kariyer farkındalıkları üzerindeki olası etkilerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Elde edilecek bulguların, eğitim ortamlarının iyileştirilmesine ve öğrenci merkezli kariyer destek mekanizmalarının geliştirilmesine ışık tutması beklenmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli.

Araştırmada nicel araştırma modellerinden tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu, olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2007).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Iğdır Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler, örneklemi ise araştırmaya katılan 313 (Erkek 133, Kadın 180) öğrenci oluşturmuştur. Veriler uygun (convinent) örnekleme yöntemi kullanılarak el edilmiştir. Uygun örnekleme; araştırma için ulaşılabilir bireylerden oluşan örnekleme türüdür. Çoğu zaman rastlantısal veya sistematik rastlantısal örnekleme seçimi zor olduğunda tercih edilen örnekleme türüdür (Fraenkel and Wallen, 1990).

Veri Toplama Araçları.

Kişisel Bilgi Toplama Formu:

Spor Bilimleri öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek üzere 3 adet soruya yer verilmiştir. Bunlar: cinsiyet, bölüm türü ve aktif spor yapıp yapmadığı şeklindedir.

Okul İklim Ölçeği

Okul iklim ölçeği Terzi (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek toplam 17 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Birinci alt boyut (Okula bağlılık), ikinci alt boyut (İletişim), Üçüncü alt boyut (Öğrenme Ortamı) maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğe araştırmacı tarafından güvenilirlik analizi olarak Cronbach Alpha yapılmıştır. Ölçeğin 1. boyutu olan okula bağlılık için $\alpha=.75$, 2. boyutu olan iletişim için $\alpha=.86$, üçüncü boyutu olan öğrenme ortamı için $\alpha=.81$ bulunmuştur. Ölçeğin geneli için güvenilirlik $\alpha=.90$ olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik analizi için yapılan Cronbach Alpha değerleri; 1. boyutu olan okula bağlılık için $\alpha=.75$, 2. boyutu olan iletişim için $\alpha=.86$, üçüncü boyutu olan öğrenme ortamı için $\alpha=.81$ bulunmuştur. Ölçeğin geneli için güvenilirlik $\alpha=.90$ olarak hesaplanmıştır. Ölçek 5 li likert tipindedir (1 Hiçbir zaman, 2 Nadiren, 3 Bazen, 4 Çoğunlukla, 5 Her Zaman).

Kariyer Farkındalıkları Ölçeği

Yaşar ve Sunay (2019) tarafından geliştirilmiş Kariyer Farkındalık Ölçeği kullanılmıştır. Yaşar ve Sunay (2019) tarafından geliştirilmiş Kariyer Farkındalık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmamanın ilk aşamasında 20 öğrenciden kariyer farkındalığı olgusu ile ilgili kompozisyon formu ile veri toplanmıştır. Ölçeğin denem aşamasında ilgili evrenden toplam 376 öğrenciden veri toplanmıştır. Verilere KMO (.90) ve Barlett [5947,403; ($p<.001$)] t testi uygulanmış ve verilerin uygunluğu saptanmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçek maddelerinin toplam 4 alt boyutta toplandığı ve bu boyutların toplam varyansın %53.34'ünü açıkladığı saptanmıştır. Ortaya çıkan boyutlar, Mesleki Gelişim Yatkınlığı, Mesleki Hazır Bulunma, Mesleki Bilinç ve Mesleki Özgüven olarak isimlendirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu verilerin X^2 / df değeri 2,38; RMSEA değeri 0,61; NFI değeri. 90; CFI değeri; .92; GFI değeri. 91; SMRM değeri. 62; AGFI değeri. 86 seviyesinde saptanmıştır. Bu bağlamda ortaya koyulan modelin uyum indekslerinin yeterli seviyede olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak 4 alt boyuttan ve 18 maddeden oluşan Kariyer Farkındalık Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Ölçek izinleri alındıktan sonra Iğdır Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığından 30.06.2021 tarihinde Etik Kurul izni alınmıştır. Daha sonrasında Iğdır Üniversitesinden verileri toplamak için 09.08.2021 tarihinde izin alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacının bizzat öğrenciler ile irtibatı gerekli izinler alındıktan sonra çevrimiçi olarak elektronik ortamda Google Forms aracılığı ile toplanmıştır. Ölçeği doldurmadan öğrencilere verecekleri cevapların gizli kalacağı açıklanmıştır. Araştırma verileri 2022-2023 eğitim ve öğretim döneminde toplanmıştır. Toplamda 376 veri toplanmış olup eksik verilerin çıkartılmasından sonra 313 tane veri analize hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler spss (25) paket programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin normal dağılımlarına çarpıklık ve basıklık testi ile bakılmıştır. Verilerin normal dağıtıldığı tespit edildikten sonra parametrik testlerden 2 değişkenli veriler için t testi 2 den fazla değişkene sahip olan veriler için ise anova testi, ve ilişki içinse Pearson Kolerasyon testi kullanılmıştır. Anlamlılık 0.5 olarak belirlenmiştir.

Bulgular**Tablo 1:** Betimsel Tablolar

	Grup	(f)	(%)
Cinsiyet	Erkek	133	42,5
	Kadın	180	57,5
Yaş	18-21 yaşarası	160	51,1
	22-23 yaşarası	89	28,4
	24 ve üstü	64	20,4
Bölüm	Öğretmenlik	130	41,5
	Yöneticilik	147	47,0
	Antrenörlük	36	11,5
Aktif Spor Yapma	Evet	145	46,3
	Hayır	168	53,7
Toplam		313	100

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin %45.5’inin erkek, %57.5’inin kadın; %51.1’in 18-21 yaş arası, %28.4’ü 22-23, yaş arası ve % 20.4’ü 24 ve üzeri yaş aralığında; %41.5’inin Öğretmenlik bölümünde , %47’ nin Yöneticilik bölümünde , %11.5’ nin Antrenörlük bölümünde olduğu; % 46.3’nün aktif spor yaptığının ve % 53.7’ sinin ise aktif spor yapmadığı saptanmıştır.

Tablo 2: Değişkenlerin N, Minimum, Maksimum, Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları

	N	Minimum	Maximum	Sum	Mean	Std. Deviation
okuliklimtotal	313	1,00	5,00	1018,76	3,2548	,93732
(kariyerfarkıntotal)	313	1,94	5,00	1205,93	3,8528	,67927

Tablo 2’ e baktığımız zaman araştırmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin okul iklimi toplam puan ortalaması $X=3.25$ olarak tespit edilmiştir. Araştırmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer farkındalık toplam puan ortalaması $X=3.85$ olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3: Ölçek Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Ort./5	ss	SD	t	P*
Okul iklimi ölçeği	Okula Bağlılık	Erkek	133	2,935	1,072		-,065	,948
		Kadın	180	2,943	1,066			
	İletişim	Erkek	133	3,550	,983		-,572	,568
		Kadın	180	3,615	1,017			
	Öğretim Ortamları	Erkek	133	3,132	1,034		-,764	,445
		Kadın	180	3,222	1,014			
Kariyer farkındalık ölçeği	Mesleki Gelişim Yatkınlığı	Erkek	133	3,564	,874	313	-,216	,829
		Kadın	180	3,584	,814			
	Mesleki Hazır Bulunma	Erkek	133	3,879	,871		2,112	,034
		Kadın	180	4,085	,822			
	Mesleki Bilinç	Erkek	133	4,095	,686		,623	,534
		Kadın	180	4,046	,703			
	Mesleki Öz güven	Erkek	133	3,882	,802		-,959	,338
		Kadın	180	3,971	,805			

Tablo 3' e baktığımız zaman öğrencilerin okula bağlılık alt boyut puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(313)=-,065$; $p>05$]. Erkek öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinin ortalaması ($x=2,935$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=2,943$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin okula bağlılık düzeylerini cinsiyetin etkilemediğini göstermektedir.

Öğrencilerin iletişim düzeyleri alt boyut puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(313)=-,572$; $p>05$]. Erkek öğrencilerin iletişim düzeylerinin ortalaması ($x=3,550$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=3,615$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular Öğrencilerin iletişim düzeylerini cinsiyetin etkilemediğini göstermektedir.

Öğrencilerin öğretim ortamları alt boyut puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(313)=-,764$; $p>05$]. Erkek öğrencilerin öğretim ortamları düzeylerinin ortalaması ($x=3,132$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=3,222$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular Öğrencilerin öğretim ortamları düzeylerini cinsiyetin etkilemediğini göstermektedir.

Öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlığı alt boyut puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(313)=-,216$; $p>05$]. Erkek öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlığı düzeylerinin ortalaması ($x=3,564$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=3,584$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular Öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlığı düzeylerini cinsiyetin etkilemediğini göstermektedir.

Öğrencilerin mesleki hazır bulunma alt boyut puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. [$t(313)=2,112$; $p<05$]. Erkek öğrencilerin mesleki hazır bulunma düzeylerinin ortalaması ($x=3,879$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=4,085$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular Öğrencilerin mesleki hazır bulunma düzeylerini cinsiyetin etkilediğini göstermektedir.

Öğrencilerin mesleki bilinç alt boyut puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(313)=-.623$; $p>.05$]. Erkek öğrencilerin mesleki bilinç düzeylerinin ortalaması ($x=4,095$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=4,046$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin mesleki bilinç düzeylerini cinsiyetin etkilemediğini göstermektedir.

Öğrencilerin mesleki özgüven alt boyut puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(313)=-.959$; $p>.05$]. Erkek öğrencilerin mesleki bilinç düzeylerinin ortalaması ($x=3,882$) olarak saptanırken, kadın bireylerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=3,971$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular Öğrencilerin mesleki bilinç düzeylerini cinsiyetin etkilemediğini göstermektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Okul İklimi ve Kariyer Farkındalığı Puanlarının Aktif Spor Yapma Durumuna Göre t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Alt Boyutlar	Aktif Spor Yapma	N	Ort./5	ss	SD	t	P*
Okul İklim Ölçeği	Okula Bağlılık	Evet	145	2,950	1,098	313	,160	,873
		Hayır	168	2,931	1,043			
	İletişim	Evet	145	3,495	1,059	313	1,519	,130
		Hayır	168	3,667	,946			
	Öğretim Ortamları	Evet	145	3,166	1,065	313	-,282	,778
		Hayır	168	3,199	,986			
Kariyer Farkındalık Ölçeği	Mesleki Gelişim Yatkınlığı	Evet	145	3,662	,867	313	1,697	,091
		Hayır	168	3,501	,809			
	Mesleki Hazır Bulunma	Evet	145	4,021	,870	313	,450	,653
		Hayır	168	3,977	,831			
	Mesleki Bilinç	Evet	145	4,126	,694	313	1,398	,163
		Hayır	168	4,016	,694			
	Mesleki Özgüven	Evet	145	4,029	,779	313	1,971	,049
		Hayır	168	3,850	,818			

Tablo 4' e baktığımız zaman Öğrencilerin okula bağlılık alt boyut puan ortalamaları aktif spor yapmaya göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(313)=-.160$; $p>.05$]. Erkek öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinin ortalaması ($x=2,950$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=2,931$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin okula bağlılık düzeylerini aktif spor yapmanın etkilemediğini göstermektedir.

Öğrencilerin iletişim düzeyleri alt boyut puan ortalamaları aktif spor yapmaya göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(313)=1,519$; $p>.05$]. Erkek öğrencilerin iletişim düzeylerinin ortalaması ($x=3,495$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=3,667$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular bireylerin iletişim düzeylerini aktif spor

yapmaya etkilemediğini göstermektedir.

Öğrencilerin öğretim ortamları alt boyut ortalamaları aktif spor yapmaya göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(313)=-.282$; $p>05$]. Erkek öğrencilerin öğretim ortamları düzeylerinin ortalaması ($x=3,166$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=3,199$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin öğretim ortamları düzeylerini aktif spor yapmanın etkilemediğini göstermektedir.

Öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlığı alt boyut puan ortalamaları aktif spor yapmaya göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(313)=.1697$; $p>05$]. Erkek öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlığı düzeylerinin ortalaması ($x=3,662$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=3,501$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlığı düzeylerini aktif spor yapmaya etkilemediğini göstermektedir.

Öğrencilerin mesleki hazır bulunma alt boyut puan ortalamaları aktif spor yapmaya göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(313)=-.450$; $p>05$]. Erkek öğrencilerin mesleki hazır bulunma düzeylerinin ortalaması ($x=4,021$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=4,977$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular bireylerin mesleki hazır bulunma düzeylerini aktif spor yapmaya etkilemediğini göstermektedir.

Öğrencilerin mesleki bilinç alt boyut puan ortalamaları aktif spor yapmaya göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(313)=1398$; $p>05$]. Erkek öğrencilerin mesleki bilinç düzeylerinin ortalaması ($x=4,126$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=4,016$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin mesleki bilinç düzeylerini aktif spor yapmaya etkilemediğini göstermektedir.

Öğrencilerin mesleki özgüven alt boyut puan ortalamaları aktif spor yapmaya göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(313)=1971$; $p>05$]. Erkek öğrencilerin mesleki bilinç düzeylerinin ortalaması ($x=4,029$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=3,850$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin mesleki bilinç düzeylerini aktif spor yapmaya etkilemediğini göstermektedir.

Tablo 5: Katılımcıların Ölçek Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Alt Boyutlar	Yaş	N	X	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ort.	F	P*
Okul İklim Ölçeği	Okula Bağlılık	18-21	160	3,00	Gruplararası	1,660	2	,830	,727	,484
		22-23	89	2,83	Gruplariçi	353,930	310	1,142		
		24 ve üstü	64	2,92	Toplam	355,591	312			
		Toplam	313	2,93						
	İletişim	18-21	160	3,58	Gruplararası	,109	2	,054	,054	,948
		22-23	89	3,56	Gruplariçi	313,280	310	1,011		
		24 ve üstü	64	3,62	Toplam	313,389	312			
		Toplam	313	3,58						
	Öğretim Ortamları	18-21	160	3,19	Gruplararası	,199	2	,100	,095	,910
		22-23	89	3,20	Gruplariçi	325,899	310	1,051		
		24 ve üstü	64	3,13	Toplam	326,098	312			
		Toplam	313	3,18						

Ölçekler	Alt Boyutlar	Yaş	N	X	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ort.	F	P*
Kariyer Farkındalık Ölçeği	Mesleki Gelişim Mesleki Yakınlığı	18-21	160	3,46	Gruplararası	6,337	2	3,168	4,601	,011
		22-23	89	3,59	Gruplariçi	213,459	310	,689		
		24 ve üstü	64	3,83	Toplam	219,796	312			
		Toplam	313	3,57						
	Mesleki Hazır Mesleki Bulunma	18-21	160	3,92	Gruplararası	4,937	2	2,468	3,482	,032
		22-23	89	3,94	Gruplariçi	219,791	310	,709		
		24 ve üstü	64	4,24	Toplam	224,728	312			
		Toplam	160	3,92						
	Mesleki Bilinç	18-21	160	4,02	Gruplararası	1,504	2	,752	1,559	,212
		22-23	89	4,04	Gruplariçi	149,542	310	,482		
		24 ve üstü	64	4,20	Toplam	151,046	312			
		Toplam	313	4,06						
	Mesleki Özgüven	18-21	160	3,84	Gruplararası	5,160	2	2,580	4,066	,018
		22-23	89	3,90	Gruplariçi	196,717	310	,635		
		24 ve üstü	64	4,18	Toplam	201,877	312			
		Toplam	313	3,93						

Tablo 5'deki varyans analizine göre öğrencilerin yaşları ile okul iklimi alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememişken ($p<0.05$)

öğrencilerin yaşları ile kariyer farkındalık alt boyutlarından mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma, mesleki özgüven arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, 24 ve üstü yaşa sahip olan öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma ve mesleki özgüven alt boyut toplam puanlarının, 18-21 ile 22-23 yaş arasında olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, spor bilimleri öğrencilerin kariyer farkındalık puanlarının yüksek olmasında yaşın anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Ölçek Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Alt Boyutlar	Bölüm	N	Ort.	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ort.	F	P*
Okul İklimi Ölçeği	Okula Bağlılık	öğretmenlik	130	2,9154	Gruplararası	,135	2	,067	,059	,943
		yöneticilik	147	2,9565	Gruplariçi	355,456	310	1,147		
		antrenörlük	36	2,9611	Toplam	355,591	312			
		Toplam	313	2,9399						
	İletişim	öğretmenlik	130	3,7385	Gruplararası	5,107	2	2,553	2,568	,078
		yöneticilik	147	3,4717	Gruplariçi	308,283	310	,994		
		antrenörlük	36	3,5185	Toplam	313,389	312			
		Toplam	313	3,5879						
	Öğretim Ortamları	öğretmenlik	130	3,2885	Gruplararası	4,208	2	2,104	2,026	,134
		yöneticilik	147	3,0612	Gruplariçi	321,890	310	1,038		
		antrenörlük	36	3,3102	Toplam	326,098	312			
		Toplam	313	3,1842						

Ölçekler	Alt Boyutlar	Bölüm	N	Ort.	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ort.	F	P*
Kariyer Farkındalık Ölçeği	Mesleki Gelişim Yatkınlığı	öğretmenlik	130	3,7359	Gruplararası	5,680	2	2,840	4,112	,017
		yöneticilik	147	3,4646	Gruplariçi	214,116	310	,691		
		antrenörlük	36	3,4545	Toplam	219,796	312			
		Toplam	313	3,5761						
	Mesleki Hazır Bulunma	öğretmenlik	130	4,1483	Gruplararası	5,298	2	2,649	3,742	,025
		yöneticilik	147	3,8720	Gruplariçi	219,430	310	,708		
		antrenörlük	36	3,9689	Toplam	224,728	312			
		Toplam	313	3,9979						
	Mesleki Bilinç	öğretmenlik	130	4,1711	Gruplararası	2,669	2	1,335	2,788	,063
		yöneticilik	147	3,9745	Gruplariçi	148,377	310	,479		
		antrenörlük	36	4,0717	Toplam	151,046	312			
		Toplam	313	4,0673						
	Mesleki Özgüven	öğretmenlik	130	4,1144	Gruplararası	7,308	2	3,654	5,822	,003
		yöneticilik	147	3,7982	Gruplariçi	194,569	310	,628		
		antrenörlük	36	3,8333	Toplam	201,877	312			
		Toplam	313	3,9336						

Tablo 6'daki varyans analizine göre öğrencilerin bölümleri ile okul iklimi alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememişken ($p < 0.05$) öğrencilerin bölümleri ile kariyer farkındalık alt boyutlarından mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma ve mesleki özgüven arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p > 0.05$).

Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, öğretmenlik bölümü öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma ve mesleki özgüven alt boyut toplam puanlarının, antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği bölümlerinde okuyanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, spor bilimleri öğrencilerin kariyer farkındalık puanlarının yüksek olmasında

bölümlerin anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 7: Okul İklimi ve Kariyer Farkındalığı Ölçekleri ile Alt Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçekler	Boyutlar	Okul İklimi ve Kariyer Farkındalığı	Okula Bağlılık	İletişim	Öğretim Ortamları	Yatkınlık	Mesleki Gelişim	Bulunma	Mesleki Hazır	Mesleki Bilinç	Mesleki Özgüven
Okul İklimi Ölçeği	Okul iklimi (tamamı)	497**									
	Okula Bağlılık		1	,682**	,739**	,482**	,309**	,253**	,250**		
	İletişim		,682**	1	,806**	,554**	,298**	,290**	,307**		
	Öğretim Ortamları		,739**	,806**	1	,570**	,294**	,300**	,289**		
Kariyer Farkındalık Ölçeği	Mesleki Gelişim Yatkınlığı		,482**	,554**	,570**	1	,542**	,547**	,597**		
	Mesleki Hazır Bulunma		,309**	,298**	,294**	,542**	1	,581**	,692**		
	Mesleki Bilinç		,253**	,290**	,300**	,547**	,581**	1	,672**		
	Mesleki Özgüven		,250**	,307**	,289**	,597**	,692**	,672**	1		

Tablo 7’ye baktığımız zaman Büyüköztürk, (2017)’e göre korelasyon katsayısının “1.00” olması pozitif mükemmel bir ilişkiyi, “-1.00” olması negatif mükemmel bir ilişkiyi; “0.00” olması, ilişkinin olmadığını göstermektedir. Korelasyon katsayısı, “0.70 – 1.00” arasında yüksek, “0.70 – 0.30” arasında orta; “0.30 – 0.00” arasında olur ise düşük düzeyde bir ilişki olduğu kabul edilir.

Öğrencilerin “Okul İklimi ölçeği” ile “Kariyer Farkındalık ölçeği” arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür [$r=,497^{**}$, $p<05$]. Buna göre okul iklimi arttıkça Kariyer Farkındalığının arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısına ($r^2=0.25$) bakıldığında Okul İklimi ölçeği değişkenliğinin (toplam varyans) %25’inin kariyer farkındalığından kaynaklandığı söylenebilir.

4.2. Tartışma

Araştırmanın amacı spor bilimleri öğrencilerinin okul iklimi algıları ile kariyer farkındalık düzeylerini incelemektir. Araştırmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin okul iklimi toplam puan ortalaması $X=3.25$, okul iklimi alt boyutlarından okula bağlılık $X=2.93$, İletişim $X=3.58$, Öğretim ortamları $X=3.18$, olarak tespit edilmiştir. Araştırmamızda okul iklimi puan ortalaması orta seviyenin üstünde tespit edilmiştir. Literatürü incelediğimiz zaman spor bilimleri öğrencilerinin okul iklimi algılarını yordayan faktörlerin incelenmesi adlı okul iklimi çalışması yapan araştırmacılar tarafından, okul iklimi toplam puan ortalamaları bizim çalışmamızın aksine, orta seviyenin altında, düşük düzeyde sonuçlara varmışlardır (Çulcuoğlu, T., & Şentürk, H. E. (2021). Sayan, Y. E., & Tavukçuoğlu, M. (2020) nin yüksek din öğretimi öğrencilerinin öğrenme iklimi algılarının akademik öz yeterlik ve akademik başarıyla ilişkisi üzerine yapmış olduğu bir araştırmada okul iklimi toplam puan ortalamaları araştırma bulgularımızı destekler nitelikte, orta seviyenin üstünde tespit edilmiştir. Güneş, A. M. (2019)' un yapmış olduğu Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarıyla Okul İklimi Arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada yine okul iklimi toplam puan ortalamalarının tamamının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine Gündoğan, A., & Koçak, A. (2017) nin yapmış olduğu Öğretmen Adaylarının Okul İklimi Algıları ile Akademik Öz-Yeterlik İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi adlı çalışmada okul iklimi toplam puan ortalamaları araştırma bulgularımızı destekler nitelikte orta seviyenin üstünde tespit edilmiştir.

Genel olarak araştırma sonuçlarına bakıldığında Türkiye' deki 208 üniversite ve 130 spor bilimleri fakültesi bulunmaktadır. Araştırmalar üniversitelerdeki alt yapı ve üst yapının, kültürel faaliyetlerin ve organizasyonların yapıldığı, bu nedenle okul iklim puanlarının yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Araştırmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer farkındalık toplam puan ortalaması $X=3.85$, kariyer farkındalık alt boyutlarından mesleki gelişim $X=3.57$, mesleki hazır bulunma $X=3.99$, mesleki bilinç $X=4.06$, mesleki özgüven $X=3.93$ olarak tespit edilmiştir. Araştırmamızda kariyer farkındalık puan ortalaması orta seviyenin üstü olarak tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında Yaşar, O.M. (2019) 'un Spor Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Farkındalıklarının İncelenmesi adlı yaptığı çalışmada bizim çalışmamızı destekler nitelikte kariyer farkındalık puan ortalaması orta seviyenin üstünde tespit edilmiştir. Yapılan başka bir araştırmada, Spor Bilimleri Sınavlarına Hazırlanan Adayların Kariyer Farkındalıkları İle Gelecek Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi adlı çalışma yapan Üstün, O. (2022), kariyer farkındalık toplam puan ortalamaları bizim çalışmamızın aksine, orta seviyenin altında, düşük düzeyde sonuçlara varmıştır.

Araştırmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin okul iklimi, okula bağlılık, iletişim ve öğretim ortamları alt boyut puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>05$). Erkek öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinin ortalaması ($x=2,935$), kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=2,943$), Erkek öğrencilerin iletişim düzeylerinin ortalaması ($x=3,550$), kadın öğrencilerin iletişim düzeyleri ortalaması ($x=3,615$), Erkek öğrencilerin öğretim ortamları düzeylerinin ortalaması ($x=3,132$), kadın öğrencilerin öğretim ortamları düzeyleri ortalaması ($x=3,222$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin okula bağlılık, iletişim ve öğretim ortamları düzeylerini cinsiyetin etkilemediğini göstermektedir. Literatür taraması yapıldığında başka çalışmalarda okul iklimi alt boyut ortalamaları cinsiyete göre bizim çalışmamızın aksine anlamlı farklılık göstermektedir. Literatürü incelediğimiz zaman spor bilimleri öğrencilerinin okul iklimi algılarını yordayan faktörlerin incelenmesi adlı okul iklimi alt boyut ortalamaları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermiştir. (Çulcuoğlu, T., & Şentürk, H. E. (2021) aynı çalışmada okul iklimi ölçeğinin cinsiyete göre alt boyutlarında toplam puan ortalamalarının orta seviyenin üstünde ve yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Güneş, A. M. (2019), Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarıyla Okul İklimi Arasındaki ilişki adlı çalışmada cinsiyet değişkenine göre okul iklimi

algıları ile cinsiyet arasında anlamlı farkların olduğunu tespit etmiştir. Akpulat, N. A., Üzümcü, T. P., & Alyakut, Ö. (2022), Üniversite Öğrencilerinin Okul İklimine Yönelik Algıları adlı çalışmalarında öğrencilerin okul iklimine yönelik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediğini tespit etmişlerdir. Dönmez, Ş. (2018), Ortaokul öğrencilerinde okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısının incelenmesi adlı çalışmasında cinsiyete göre okula bağlılık alt boyutunda toplam puan orta seviyenin üstünde ve yüksek düzeyde görülmüştür.

Araştırmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer farkındalığı mesleki hazır bulunma alt boyut puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<05$). Erkek öğrencilerin mesleki hazır bulunma düzeylerinin ortalaması ($x=3,879$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=4,085$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin mesleki hazır bulunma düzeylerini cinsiyetin etkilediğini göstermektedir. Literatüre bakıldığında OM Yaşar-2019' un Spor Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Farkındalıklarının İncelenmesi adlı yaptığı çalışmada kariyer farkındalığı alt boyutlarında üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre aldıkları toplam puanlar ve alt boyutların toplam puanlarının ortalamalarına ilişkin hem toplam puanlamada hem de Mesleki Özgüven alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Başka bir araştırmada Üstün, O. (2022), Spor bilimleri sınavlarına hazırlanan adayların kariyer farkındalıkları ile gelecek kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi adlı çalışmasında katılımcıların cinsiyetlerine göre mesleki kariyer farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesi alt boyutlarında anlamlı farklılığın olmadığını tespit etmiştir.

Araştırmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin okul iklimi, okula bağlılık, iletişim ve öğretim ortamları alt boyut puan ortalamaları aktif spor yapmaya göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>05$). Erkek öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinin ortalaması ($x=2,950$), kadın öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=2,931$), Erkek öğrencilerin iletişim düzeylerinin ortalaması ($x=3,495$), kadın öğrencilerin iletişim düzeyleri ortalaması ($x=3,667$), erkek öğrencilerin öğretim ortamları düzeylerinin ortalaması ($x=3,166$), kadın öğrencilerin öğretim ortamları düzeyleri ortalaması ($x=3,199$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin okula bağlılık, iletişim ve öğretim ortamları düzeylerini aktif spor yapmanın etkilemediğini göstermektedir. Literatüre bakıldığında Çulcuoğlu, T., & Şentürk, H. E. (2021)' in spor bilimleri öğrencilerinin okul iklimi algılarını yordayan faktörlerin incelenmesi adlı çalışmasında araştırmaya katılan öğrencilerin alt boyut ortalamaları orta seviyenin üstünde ve yüksek düzeyde tespit edilmiş olup, aktif spor yapmaya göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Araştırmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer farkındalığı mesleki özgüven alt boyut puan ortalamaları aktif spor yapmaya göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<05$). Erkek öğrencilerin mesleki özgüven düzeylerinin ortalaması ($x=4,029$) olarak saptanırken, kadın öğrencilerin mesleki özgüven düzeyleri ortalaması ($x=3,850$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin mesleki özgüven düzeylerini aktif spor yapmanın etkilediğini göstermektedir. Literatür taraması yapıldığında Üstün, O. (2022), bizim çalışmamızı destekler nitelikte kariyer farkındalığı alt boyutlarından mesleki öz güven alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit etmiştir.

Araştırmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin okul iklimi, okula bağlılık, iletişim ve öğretim ortamları alt boyut puan ortalamaları yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>05$). Yaşa göre öğrencilerin gruplar arası okula bağlılık düzeylerinin ortalaması ($x=,830$), gruplar içi okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=1,142$), öğrencilerin gruplar arası iletişim düzeylerinin ortalaması ($x=,054$), gruplar içi iletişim düzeyleri ortalaması ($x=1,011$), öğrencilerin gruplar arası öğretim ortamları düzeylerinin ortalaması ($x=,100$), gruplar içi öğretim ortamları düzeyleri ortalaması ($x=1,051$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin okula bağlılık, iletişim ve öğretim ortamları düzeylerini yaşın etkilemediğini göstermektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında Özdemir, E., Çepni, S., & İncedere, L. (2020) yaptığı çalışmada, Ön lisans öğrencilerinin okul iklimi algılarının belirlenmesi adlı

çalışmasında Yüksekokulların okul iklimi puanlarının karşılaştırılmasında araştırmaya katılan öğrencilerin yaş aralıklarına göre puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edememişlerdir. Başka bir çalışmada Çelikel, F. (2021), Örgüt İkliminin puan ortalamalarında yaşa göre anlamlı bir fark tespit edememiştir.

Araştırmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer farkındalığı mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma ve mesleki özgüven alt boyutların puan ortalamaları yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<05$). Yaşa göre öğrencilerin gruplar arası mesleki gelişim yatkınlığı düzeylerinin ortalaması ($x=3,168$), grup içi mesleki gelişim yatkınlığı düzeylerinin ortalaması ($x=,689$), öğrencilerin gruplar arası mesleki hazır bulunma düzeylerinin ortalaması ($x=2,468$), grup içi mesleki hazır bulunma düzeylerinin ortalaması ($x=,709$), öğrencilerin gruplar arası mesleki özgüven düzeylerinin ortalaması ($x=2,580$), grup içi mesleki özgüven düzeylerinin ortalaması ($x=,635$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma ve mesleki özgüven düzeylerinin yaşı etkilediğini göstermektedir. Literatüre bakıldığında Yaşar, O. M. (2019), Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin kariyer farkındalıklarının incelenmesi adlı çalışmasında bizim çalışmamıza benzer sonuçlar elde etmiştir. Aynı çalışmada üniversite öğrencilerinin kariyer farkındalığı alt boyutlarından, mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma ve mesleki özgüven aldıkları puanlar yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı fark tespit etmiştir. Başka bir araştırmada Ertekin, A. B. (2020), Spor Eğitimi Alanında Öğrenim Gören Öğrencilerin Girişimcilik Düzeyleri İle Kariyer Farkındalıkları Arasındaki İlişki adlı çalışmasında üniversite öğrencilerinin kariyer farkındalığı alt boyutlarından, mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma, mesleki bilinç ve mesleki öz güven alt alt boyutları arasında anlamlı ilişki tespit etmiştir.

Araştırmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin okul iklimi, okula bağlılık, iletişim ve öğretim ortamları alt boyut puan ortalamaları bölümlere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>05$). Bölümlere göre öğrencilerin gruplar arası okula bağlılık düzeylerinin ortalaması ($x=,067$), gruplar içi okula bağlılık düzeyleri ortalaması ($x=1,147$), öğrencilerin gruplar arası iletişim düzeylerinin ortalaması ($x=,2,553$), gruplar içi iletişim düzeyleri ortalaması ($x=2,553$), öğrencilerin gruplar arası öğretim ortamları düzeylerinin ortalaması ($x=2,104$), gruplar içi öğretim ortamları düzeyleri ortalaması ($x=1,038$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin okula bağlılık, iletişim ve öğretim ortamları düzeylerini bölümlerin etkilemediğini göstermektedir.

Araştırmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer farkındalığı mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma ve mesleki özgüven alt boyutların puan ortalamaları bölümlere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<05$). Bölümlere göre öğrencilerin gruplar arası mesleki gelişim yatkınlığı düzeylerinin ortalaması ($x=2,840$), grup içi mesleki gelişim yatkınlığı düzeylerinin ortalaması ($x=,691$), öğrencilerin gruplar arası mesleki hazır bulunma düzeylerinin ortalaması ($x=2,649$), grup içi mesleki hazır bulunma düzeylerinin ortalaması ($x=,708$), öğrencilerin gruplar arası mesleki özgüven düzeylerinin ortalaması ($x=3,654$), grup içi mesleki özgüven düzeylerinin ortalaması ($x=,628$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma ve mesleki özgüven düzeylerinin bölümleri etkilediğini göstermektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında Spor Eğitimi Alanında Öğrenim Gören Öğrencilerin Girişimcilik Düzeyleri İle Kariyer Farkındalıkları Arasındaki İlişki adlı çalışmasında üniversite öğrencilerinin bölümlere göre kariyer farkındalığı alt boyutlarından, mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma, mesleki öz güven alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemişken, mesleki bilinç alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir (Ertekin, 2020).

Öğrencilerin “Okul İklimi ölçeği” ile “Kariyer Farkındalık ölçeği” arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, spor bilimleri öğrencilerinin okul iklimine yönelik algılarının ve kariyer farkındalık düzeylerinin orta düzeyin üzerinde olduğu ve okul iklimi

algısının kariyer farkındalığını anlamlı ve pozitif yönde desteklediği görülmektedir. Bu sonuçlar, üniversitelerde oluşturulan olumlu ve destekleyici eğitim ortamlarının öğrencilerin mesleki gelişim süreçlerine önemli katkılar sunduğunu ortaya koymaktadır.

Öneri

Spor bilimleri fakültelerinde okul iklimini güçlendirmeye yönelik katılımcı yönetim anlayışları ve etkili iletişim mekanizmaları artırılarak öğrencilerin kariyer farkındalık düzeyleri desteklenmelidir.

Kariyer farkındalığını etkileyen cinsiyet, yaş ve bölüm farklılıkları dikkate alınarak spor bilimleri öğrencilerine yönelik hedeflenmiş kariyer danışmanlığı ve mesleki gelişim programları uygulanmalıdır.

Öğrencilerin mesleki özgüvenlerini artırmak amacıyla aktif spor katılımını ve uygulamalı öğrenme fırsatlarını destekleyen akademik ve sosyal etkinlikler yaygınlaştırılmalıdır.

Kaynakça

- Akputat, N. A., Üzümcü, T. P., & Alyakut, Ö. (2022). Üniversite öğrencilerinin okul iklimine yönelik algıları. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 75–85.
- Aksoy, H. (2006). Örgüt ikliminin motivasyon üzerine etkisi (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Alpman, C. (1972). Eğitim bütünlüğü içinde beden eğitimi ve çağlar boyu gelişimi. Millî Eğitim Basımevi.
- Arslan, N. T. (2004). Örgütsel performansı belirleyici bir etmen olarak örgüt kültürü ve iklimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9(1), 203–228.
- Atayeter, H. (2004). İlköğretim okullarında okul-aile işbirliği (Yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi.
- Balcı, A. (2016). Açıklamalı eğitim yönetimi terimler sözlüğü (3. bs.). Pegem Akademi.
- Başaran, İ. E. (2008). Örgütsel davranış: İnsanın üretim gücü. Ekinoks.
- Bektaş, F., & Nalçacı, A. (2013). Okul iklimi ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(13), 1–13.
- Bozyiğit, E., & Gökbaraz, N. (2020). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinde kariyer stresinin belirleyicileri. *Journal of Computer and Education Research*, 8(15), 181–200. <https://doi.org/10.18009/jcer.679874>
- Bursalıoğlu, Z. (2015). Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış. Pegem Akademi.
- Çelikel, F. (2021). Örgüt iklimi ve örgütsel vatandaşlık davranışı açısından cam tavan algısı: Ankara'daki konaklama işletmelerinde çalışanlar üzerine bir analiz (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Çulcuoğlu, T., & Şentürk, H. E. (2021). Spor bilimleri öğrencilerinin okul iklimi algılarını yordayan faktörlerin incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(3), 176–190. <https://doi.org/10.33689/spormetre.895235>
- Dönmez, Ş. (2018). Ortaokul öğrencilerinde okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısının

- incelenmesi. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 9(2), 1–17.
- Erkal, M. (1978). Sosyolojik açıdan spor. Kutsun Yayınevi.
- Erkutlu, H. V. (2018). Örgütsel davranış. Akademisyen Kitabevi.
- Ertekin, A. B. (2020). Spor eğitimi alanında öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik düzeyleri ile kariyer farkındalıkları arasındaki ilişki. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 7(3), 14–27.
- Güneş, A. M. (2019). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile okul iklimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(3), 1595–1632.
- Gündoğan, A., & Koçak, A. (2017). Öğretmen adaylarının okul iklimi algıları ile akademik öz-yeterlik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Sakarya University Journal of Education, 7(3), 639–657. <https://doi.org/10.19126/suje.337616>
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2015). Eğitim yönetimi: Teori, araştırma ve uygulama (Çev. S. Turan). Nobel.
- Hoy, W. K., Tarter, C. J., & Kottkamp, R. B. (1991). Open schools/healthy schools. Sage.
- Niles, S. G., & Harris-Bowlsbey, J. (2013). Career development interventions. Pearson.
- Özdemir, E., Çepni, S., & İncedere, L. (2020). Ön lisans öğrencilerinin okul iklimi algılarının belirlenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 28(1), 406–418. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3631>
- Sayan, Y. E., & Tavukçuoğlu, M. (2020). Yüksek din öğretimi öğrencilerinin öğrenme iklimi algılarının akademik öz yeterlik ve akademik başarıyla ilişkisi. Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 19(1), 239–266.
- Storlie, C. A., & Toomey, R. B. (2019). School climate and student outcomes. Journal of School Psychology, 74, 1–15.
- Şişman, M. (2002). Eğitimde mükemmellik arayışı. Pegem Akademi.
- Terzi, A. R. (2015). Üniversite öğrencilerine yönelik okul iklimi ölçeğinin geliştirilmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4(4), 111–117.
- Üstün, O. (2022). Spor bilimleri sınavlarına hazırlanan adayların kariyer farkındalıkları ile gelecek kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Yaşar, O. M. (2019). Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin kariyer farkındalıklarının incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Yaşar, O. M., & Sunay, H. (2019). Spor bilimleri öğrencilerine yönelik kariyer farkındalığı ölçeğinin (KFÖ) geliştirilmesi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 2(1), 7–22.